

Νιάουστα

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
Έτος 31ο - ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2008 - ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 124 ΑΡΙΘΜ. ISSN 1106-2118

-Οικογένεια Λογγού

-Η Νέα Στράντζα

-Rock η μουσική που άλλαξε τον κόσμο

Περιεχόμενα

Εν συντομία... Πολιτιστικά και άλλα, του τριμήνου...	4
Νίκου Σπάρτη: Οικογένεια Λόγγου.....	8
Ευγενίας Ζάλιου: Η «Νέα Στράντζα».....	18
Κατερίνας Λυσιμάχου-Πολυχρονίδου: Ο μασκαράς.....	26
Γιώργου Σακελλαρίδη: Μια ιστορία απίστευτη κι όμως αληθινή.....	29
Ηλία Τσέχου: Κυριάκος Λαζαρίδης, Πανέλλην μαραθωνοδρόμος εκ Νάουσας	33
Πέτρου Συμεωνίδη: Rock, η μουσική που άλλαξε τον κόσμο.....	36

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
“ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ”

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2008

Ετος 31ο - Τεύχος 124, Αριθμός ISSN: 1106 2118

ΙΔΡΥΤΕΣ: Σύλλογος Αποφοίτων Νάουσας, (+) Οδυσσεύς Ντινόπουλος

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Αλέξανδρος Οικονόμου, πρόεδρος Δ.Σ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Οικονόμου Αλέξανδρος, Καρατσιώλης Γιάννης, Στοϊδής Πέτρος, Υφαντίδης Αχάλλεας, Καραγιαννοπούλου Σοφία, Παναγιωτίδης Κώστας, Πετρά Δάνα.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ - ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:

- Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας

Διον. Σολωμού 3 Τ.Κ. 59200 ΝΑΟΥΣΑ, τηλ. 2332024102

- Αλεξ. Οικονόμου, Καρανάτσιου 2, 59200 Νάουσα, τηλ. 22332029380

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΙΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:

Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος τηλ. 2331060331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:

Από την κατασκευή του Δημοτικού Σχολείου στην Ν. Στράντζα

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ:

Χρήστος Πρασσιδής τηλ. 2353024287

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ:

Αλντινζής Δημήτριος ΣΙΝΔΟΣ

Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού δεν φέρει καμία ευθύνη για τα ενυπόγραφα κείμενα που δημοσιεύονται. Την ευθύνη φέρει ο υπογράφων το κείμενο.

Σημείωμα της Σύνταξης

Αγαπητοί φίλοι

Πιστό στο φθινοπωρινό μας ραντεβού το περιοδικό μας βρίσκεται και πάλι στα χέρια σας. Με το τεύχος αυτό το περιοδικό μας κλείνει τα τριανταένα του χρόνια, συνεχίζοντας μια κατά γενική ομολογία επιτυχημένη πορεία. Μια σειρά ενδιαφέροντα θέματα περιλαμβάνει και αυτή τη φορά στις σελίδες του, ανάμεσα στα οποία μια καταγραφή των δραστηριοτήτων της οικογένειας Λόγγου, μια γνωριμία με το ναουσαίο δρομέα μεγάλων αποστάσεων Κυριάκο Λαζαρίδη, μια αναφορά στη Ροκ μουσική, τη μουσική που, όπως λένε, άλλαξε τον κόσμο και μια απίστευτη «εικονογραφημένη» ιστορία μιας παρέας φίλων, μιας ολόκληρης ζωής. Από το τεύχος αυτό ξεκινούμε και μια σειρά δημοσιευμάτων για να γνωρίσουμε καλύτερα τους ανθρώπους που δημιούργησαν τον γραφικό οικισμό της Ν. Στράντζας, μέσα από τις δικές τους διηγήσεις και μαρτυρίες. Και βέβαια, μαζί με την υπόλοιπη ενδιαφέρουσα ύλη και την καθιερωμένη πια ανασκόπηση των πολιτιστικών και άλλων δράσεων του τριμήνου που μας πέρασε.

Επαναλαμβάνουμε την παράκληση για εξόφληση των συνδρομών που οφείλονται και ότι οι εκδόσεις μας αποστέλλονται με αντικαταβολή σε όποιους τις ζητήσουν μ' ένα απλό τηλεφώνημα στο 2332029380.

Καλό φθινόπωρο.

Διακίνηση περιοδικών

Εμβάσματα συνδρομές:

Αλέξανδρος Οικονόμου

Καρανάτσιου 2, Νάουσα- τηλ. 2332029380 (ΤΚ 59200)

Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας

Σολωμού 3 τηλ. 2332024102

Ετήσια συνδρομή ιδιωτών 20

Δήμοι - Κοινότητες - Συν/μοί 40

Εξωτερικού Ευρώ 60

Εν συντομία...

Πολιτιστικά και άλλα, του τριμήνου

Δεν θα το 'λεγε κανείς «πλούσιο» σε πολιτιστικές εκδηλώσεις το φετινό καλοκαίρι, ωστόσο λίγο με το ένα, λίγο με το άλλο, ο απολογισμός δεν είναι και τόσο «φτωχός». Λίγη μουσική, αρκετός χορός και σχεδόν καθόλου θέατρο (ας είναι καλά η Βέροια, και οι θεατρόφιλοι μπόρεσαν να παρακολουθήσουν εκεί ενδιαφέρουσες παραστάσεις των ανά την Ελλάδα ΔΗΠΕΘΕ), καθώς και λίγος κινηματογράφος, ο οποίος όμως φαίνεται ότι έχασε το κοινό του, λόγω και της χειμερινής του υπολειτουργίας. Έχουμε λοιπόν και λέμε:

Το 20^ο Διεθνές Φεστιβάλ CIOFF-Πυρσού

Με απόλυτη επιτυχία στέφθηκε και το 20^ο Διεθνές Φεστιβάλ CIOFF-Πυρσού, στις αρχές Ιουλίου, στο οποίο φέτος συμμετείχαν 280 χορευτές από Αρμενία, Ρωσία, Γεωργία, Περού, Κορέα, Τουρκία, Μεξικό, Σερβία και Ελλάδα. Τα πολυβραβευμένα γκουπ προσέφεραν πλούσιο θέαμα και ικανοποίησαν τους εκατοντάδες συμπολίτες μας που παρακολούθησαν τις εντυπωσιακές βραδιές. Όπως επισημάνθηκε στον τοπικό τύπο, παρακολουθήσαμε φέτος το καλύτερο φεστιβάλ των τελευταίων χρόνων, με επαγγελματικά συγκροτήματα, υπέρο-

χους ρυθμούς και μουσικές από όλη της υφήλιο. Συγχαρητήρια στον πρόεδρο του «Πυρσού» κ. Χονδρογιάννη, στην οργανωτική επιτροπή και στην κα Λένα Γιαννούλη που είχε την επιμέλεια της σκηνοθεσίας των εκδηλώσεων.

Συναυλία της ορχήστρας

«Σταύρου Κουγιουμτζή»

Μια βραδιά αγάπης για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες, που αγκάλιασαν θερμά οι Ναουσαίοι, με την ορχήστρα «Σταύρου Κουγιουμτζή» πραγματοποιήθηκε στα μέσα Ιουλίου στο Θερινό Δημοτικό Θέατρο. Για περισσότερο από δυο ώρες το κοινό που κατέκλυσε το θέατρο είχε την ευκαιρία ν' απολαύσει αγαπημένα τραγούδια του μεγάλου έλληνα συνθέτη, όπως τα ερμήνευσαν ο Παντελής Θεοχαρίδης, η κόρη του συνθέτη Μαρία Κουγιουμτζή και ο συμπολίτης μας Κώστας

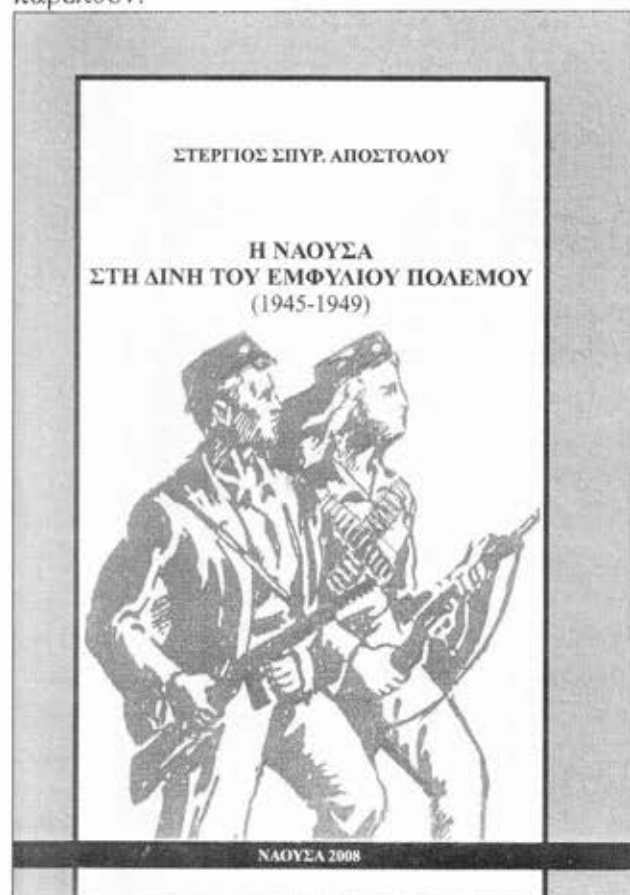

Πατσιάς, στον οποίο ανήκε και η πρωτοβουλία αλλά και όλη η διοργάνωση της όμορφης αυτής εκδήλωσης, που πλαισιώνονταν από μικρή γυναικεία χορωδία. Ο Δήμαρχος κ. Καραμπατζός, στο σύντομο χαιρετισμό του σημείωσε ότι «...σε μια περίοδο όπου κυριαρχούν η διαφθορά, οι μίζες και τα σκάνδαλα, αυτή η εκδήλωση στέλνει ένα μήνυμα αισιοδοξίας, ανθρωπιάς και ευαισθησίας...». Τα έσοδα της συναυλίας διατέθηκαν σε ιδρύματα και συλλόγους για παιδιά με ειδικές ανάγκες («Υφάδι», ΚΔΑΠ-ΜΕΑ, Ειδικό σχολείο).

Νέες εκδόσεις

Κυκλοφόρησε το βιβλίο «Γενεολογία Αρκοχωρίου» που έγραψαν ο συνταξιούχος Μαργαρίτης Α. Γιτόπουλος και ο γιός του, καθηγητής χημείας, Αντώνης Γιτόπουλος. Πρόκειται για τη συνέχεια του προηγούμενου βιβλίου «Αρκοχωρίου» που εκδόθηκε πριν τέσσερα χρόνια και στο οποίο γινόταν αναφορά στην ιστορία του χωριού και στους πρώτους οικιστές του. Στο νέο βιβλίο οι συγγραφείς προσπάθησαν να συμπεριλάβουν τους γενάρχες και τις τρεις πρώτες

γενιές από κάθε επίθετο που εμφανίστηκε στο Αρκοχώρι. Έτσι δημιουργήθηκε ένα ανεπίσημο ληξιαρχείο, δεδομένου ότι το επίσημο κάηκε στο παρελθόν.

Σε περιορισμένο αριθμό αντιτύπων, και μόνο στη Νάουσα, κυκλοφόρησε το νέο βιβλίο του Στέργιου Αποστόλου «**Η Νάουσα στη δίνη του εμφυλίου πολέμου (1945-1949)**». Με το βιβλίο αυτό ολοκληρώνεται η συγγραφική τριλογία για τους αγώνες της Αριστεράς στη Νάουσα κατά το Μεσοπόλεμο (1918-1940), την Κατοχή (1941-1944) και τον εμφύλιο πόλεμο (1945-1949). Περιλαμβάνει κατά χρονολογική σειρά αναφορά στα γεγονότα της περιόδου αυτής με βάση υλικά και προσωπικές μαρτυρίες που ο συγγραφέας είχε προνοήσει να καταγράψει έγκαιρα από επαναπατρισθέντες πολιτικούς πρόσφυγες, αλλά και καταγραφή των ονομάτων των ναουσαίων μαχητών των Ομάδων Καταδιωκόμενων Αγωνιστών και ανδρών του Δημοκρατικού Στρατού, σε ειδικό παράρτημα.

Σε έκδοση της Ν.Α. Ημαθίας κυκλοφόρησε και το βιβλίο του Σελιώτη συγγραφέα και ζωγρά-

φου Αστερίου Τζίμα «**Η Οδύσσεια των Βλάχων του Σελίου (1820-1832)**», στο οποίο φωτίζονται πτυχές της δημιουργικής παρουσίας και εξέλιξης των βλάχων στην περιοχή μας με στοιχεία που βοηθούν στην ιστορική και λαογραφική έρευνα.

Ο Θάνος Μήτσαλας τιμήθηκε στο Διεθνές Φεστιβάλ Βόλου

Το Διεθνές Φεστιβάλ Κιθάρας Βόλου, που συγκαταλέγεται στα πέντε σημαντικότερα φεστιβάλ του είδους σε παγκόσμια κλίμακα, γιορτάζοντας τα τριάντα χρόνια επιτυχημένης πορείας του, τίμησε φέτος για πρώτη φορά τους κορυφαίους καλλιτέχνες που σημάδεψαν το φεστιβάλ και εξακολουθούν να διαπρέπουν σε παγκόσμιο επίπεδο. Μεταξύ αυτών ήταν και ο Ναουσαίος κιθαρίστας Θάνος Μήτσαλας. Οι υπόλοιποι τέσσερις ήταν από την Κροατία, την Ιταλία, την Ελλάδα και την Ισπανία. Μπράβο, και πάντα τέτοια, που μας κάνουν όλους υπερήφανους.

Εικαστικό φθινόπωρο 2008

Για μια ακόμη φορά πραγματοποιήθηκε η ετήσια έκθεση των Εικαστικών Εργαστηρίων του ΔΗΠΟΝ, στον εκθεσιακό χώρο «Ναϊάς» (πρώην «ΒΕΤΛΑΝΣ»), όπου εκτέθηκαν έργα ζωγραφικής, χαρακτηριστικής, σχεδίου, κατασκευών, κεραμικής, βιτρό, ψηφιδωτού, κοσμήματος και αγιογραφί-

ας. Στον υπαίθριο χώρο της ΒΕΤΛΑΝΣ, δίπλα στο ποτάμι, εκτέθηκαν ταυτόχρονα τα έργα των πέντε γλυπτών, που δημιουργήθηκαν επί τόπου, στα πλαίσια της πρώτης συνάντησης εργασίας γλυπτών σε πορόλιθο: «Ροές» του Γ. Καραντινού, «Διονυσιακό» του Π. Μάγειρα, «Πουλί» του Ν. Μπαχαρίδη, «Πέταγμα» του Γ. Ηλιόπουλου και «Νίκη» του Θ. Καρώνη.

Η φετινή έκθεση δυστυχώς σηματοδεύτηκε από την «άκομψη» διακοπή της συνεργασίας του ΔΗΠΟΝ με την «ψυχή» των Εικαστικών Εργαστηρίων, του καλλιτεχνικού διευθυντή τους Νικόλα Μπλιάτκα, μετά από 6 χρόνια δημιουργικής προσφοράς, για οικονομικούς λόγους. Οι σπουδαστές, εκτιμώντας το έργο του, στάθηκαν στο πλευρό του και προέβησαν σε μια σειρά διαμαρτυριών που έφτασαν μέχρι το Δημοτικό Συμβούλιο. Κρίμα...

Συμπόσιο ποίησης και λογοτεχνίας στη Βεργίνα

Σ' ένα μαγευτικό τόπο της Βεργίνας («Πλάτνια» ή «χώρος Μουσών»), μικρογραφία του δικού μας Αγίου Νικολάου, περικυκλωμένο από ιστορία, πραγματοποιήθηκε στις 13 και 14 Σεπτεμβρίου, το διεθνές συμπόσιο ποίησης και λογοτεχνίας, που διοργάνωσαν, με επιτυχία, ο δήμος Βεργίνας και το πειραματικό εργαστήρι και ο πολιτιστικός σύλλογος «Αιγές», υπό τη δι-

εύθυνση του διεθνούς φήμης Έλληνα καλλιτέχνη Ευθύμη Βαρλάμη.

Με πλουμιστή... λιτότητα, ποιητές, λογοτέχνες και πανεπιστημιακοί απ' όλη τη χώρα, αλλά και το εξωτερικό, συναντήθηκαν και μίλησαν για τη Μακεδονία, καλύπτοντας ένα ευρύτατο θεματικό φάσμα, από τη φιλοσοφία μέχρι τον κινηματογράφο. Συνέθεσαν έτσι, μέσα από τη σύγχρονη θέαση, νέο ολόχρυσο μακεδονικό στεφάνι από μεγάλα κλαδιά και μίσχους με φύλλα και άνθη μυρτιάς -πνευματικό, επικοινωνιακό και μηνυματοφόρο αυτή τη φορά. Οι διοργανωτές κατάφεραν να τηρήσουν πιστά το «δόγμα» του για ανάδειξη της ιστορίας και του φυσικού πλούτου της περιοχής με την ενίσχυση του ομαδικού πνεύματος των κατοίκων της. Οι άνθρωποι του τοπικού πολιτιστικού συλλόγου, πέτυχαν, μέσα από τη συλλογική συμμετοχή τους, να συνδεθούν βιωματικά με την ιστορία του τόπου τους, να την προβάλλουν και να συγχρωτιστούν με ταλαντούχα πνεύματα. Όλοι μαζί, διοργανωτές, συμμετέχοντες, «πατρίκιοι και πληβείοι», νέοι και γέροι συμποσιαστές βρέθηκαν, δύο λαμπρές βραδιές του Σεπτεμβρίου, ν' αποζητούν την ένωση των πνευματικών ψηφίδων τους σε μια ευρύτερη πνευματική ολότητα. Όσοι «μυήθηκαν» στο συμπόσιο της Βεργίνας ήπιαν ανέρωτο κρασί, απολαμβάνοντας εξαιρετικές εισηγήσεις, απαγγελία

ποίησης, μουσική, τραγούδια, ψαλμούς, παραμύθια, θεατρικά δρώμενα και παιχνίδια.

Το περιοδικό μας στους «Νέους Ορίζοντες» του Ν. Πέλλας

Εκτενής παρουσίαση του περιοδικού μας και της 31χρονης αδιάλειπτης εκδοτικής του δραστηριότητας περιλαμβάνεται σε άρθρο του Νίκου Καραμανάβη, που δημοσιεύεται στο φύλλο της 25^{ης} Σεπτεμβρίου της εβδομαδιαίας εφημερίδας του Ν. Πέλλας «Νέοι Ορίζοντες». Με αποσπά-

σματα από την περσινή εορταστική εκδήλωση για τα τριαντάχρονα της «Νιάουστας» παρουσιάζεται ως «μια κιβωτός της πολύτιμης ιστορίας, της λαογραφίας και της σύγχρονης δημιουργίας», ως «μια όαση, όπου η λαογραφία, η λογοτεχνία, η ιστορία, η κοινωνία, η οικονομία, η παράδοση βρήκαν υπερμεγέθεις φτερούγες διασώσεως-διατηρήσεως και μόνιμης μνήμης του τόπου της Νάουσας (συνχά ολόκληρης της Ημαθίας και όχι μόνο)...». Ο συντάκτης του άρθρου επισημαίνει ότι «είναι τραγικά αδιανόητο πως μόνο δυο πνευματικοί άνθρωποι, ο πανεπιστημιακός καθηγητής της Λαογραφίας Μιχαήλ Μερακλής και ο κριτικός της λογοτεχνίας Αλέξης Ζήρας δεν είδαν ποτέ και δεν διάβασαν το περιοδικό «Νιάουστα» και γι' αυτό δεν έγραψαν ούτε ένα μικρό λήμμα, δυο λέξεις, μια γραμματολογική αναφορά για την ύπαρξη του περιοδικού στο «Λεξικό Νεοελληνικής Λογοτεχνίας-πρόσωπα-έργα-ρεύματα-όρους», στις εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2007», για τη σύνταξη του οποίου ήταν υπεύθυνοι».

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΛΟΓΓΟΥ

Παρουσία και δράση στα κοινά της Νάουσας (τέλος 19^{ου}-αρχές 20^{ου} αι)

του Νίκου Σπάρτση

α. Στον θρησκευτικό τομέα

Στην Ιστορία της πόλεως Ναούσης, ο Ευστάθιος Στουγιαννάκης αναφέρει: «Μετά την καταστροφή του 1822 πέντε ερείπια ναών μόνο σώζονται, της Αγίας Τριάδας, του Αγίου Δημητρίου, της Αγίας Παρασκευής, των Ταξιαρχών και της Υπαπαντής. Ο Ναός της Υπαπαντής ανακαινίσθη κατά το έτος 1894 ανναλώμασι του Δ.Δ. Λόγγου επί της θέσεως ένθα υπήρχεν αρχαίος ναός, πάντως μεγαλύτερος και μεγαλοπρεπέστερος και παρά την υψηλήν και κρημνώδη όχθη της Αράπιτσας. Η σχετική κτητορική επιγραφή που είναι χαραγμένη σε μαρμάρινη πλάκα πάνω από τη βόρεια είσοδο λέει:

“Ο ΙΕΡΟΣ ΟΥΤΟΣ ΝΑΟΣ ΑΝΗΓΕΡΘΗ ΔΑΠΑΝΑΙΣ ΤΟΥ Κου Δ.Δ. ΛΟΓΓΟΥ ΚΑΙ ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ ΣΥΝ ΤΩ ΠΕΡΙΒΟΛΩ ΑΥΤΟΥ ΤΗ ΦΙΛΟΠΤΩΧΩ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΙ ΕΤΕΙ 1894.”

Στο πίσω μέρος της εκκλησίας υπάρχει και το μνήμα του δωρητή.

Ο ναός συμπληρώνει εφέτος 114 χρόνια. Ένας αιώνας και. Στη διάρκεια των χρόνων αυτών τελείωσε η τουρκοκρατία (1912), διαδραματίστηκε ο Μακεδονικός Αγώνας, η απελευθέρωση της Μακεδονίας, η Μικρασιατική εκστρατεία και καταστροφή, η ανταλλαγή πληθυσμών, η προσφυγιά, ο Β' παγκόσμιος πόλεμος, η Γερμανική κατοχή, η Εθνική Αντίσταση, ο

εμφύλιος πόλεμος. Όλα τα γεγονότα αυτά πέρασαν από την Παπαντή και τους ανθρώπους της γειτονιάς. Πολλοί, που βρέθηκαν κοντά τους, ζήτησαν την προστασία τους. Δεν υπάρχει όμως σήμερα ο παραδεισένιος κήπος του Δημητρίου Λόγγου.

Ο Δημήτριος Λόγγος, σύμφωνα με τη μαρμάρινη επιγραφή, γεννήθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 1832 και απεβίωσε στις 26 Δεκεμβρίου 1896 (64 ετών). Πίσω από το μαρμάρινο σταυρό του Δ. Λόγγου είναι ένας άλλος σταυρός πιο μεγάλος με επίγραμμα: «Χριστόδουλος Δ. Λόγγος γεννηθείς μεν το 1857 αποθανών δε το 1880 Φεβρουαρίου 29 Νάουσα». Ο Χριστόδουλος ήταν, όπως φαίνεται, γιος του Δημητρίου και πέθανε 23 ετών.

Στις αρχές 20^{ου} αιώνα ο Γαλάκης Λόγγος γίνεται γνωστός τόσο με τις οικονομικές όσο και με τις κοινωνικές και θρησκευτικές του

Ο Ναός της Υπαπαντής

δραστηριότητες. Κάνει δωρεές σε μοναστήρια και εκκλησίες, δωρίζει μέρος του κτήματός του στο Κεφαλοχώρι, στο **παρεκκλήσι της Αγίας Κυριακής**, μετά την πλημμύρα (ιδίως τότε που κατεστράφη όλο το ζωικό του κεφάλαιο), και από μικρό προσκυνητάρι το μετατρέπει στο γνωστό σήμερα μοναστήρι της Αγίας Κυριακής. Το μοναστήρι αυτό γίνεται τόπος προσκυνήματος σε όλο το Ρουμλούκι και την ευρύτερη περιοχή και κέντρο πανηγύρεως στα μέσα του καλοκαιριού. Ο γαμπρός του Γαλάκη Λόγγου, Νικολόπουλος, Αρχιτέκτονας έκανε εντελώς δωρεάν τη μελέτη κατασκευής του Αγίου Δημητρίου στο Κεφαλοχώρι.

Το κωδωνοστάσιο της Μεταμορφώσεως στη Νάουσα έγινε με δαπάνες Ναουσαίων της Αμερικής (αναφέρονται 16 ονόματα) το 1919. Την καινούργια καμπάνα χτύπησε στην Ανάσταση του 1919 ο Γαλάκης Λόγγος, ο οποίος αναδείχθηκε, στη δημοπρασία που έγινε, τελευταίος πλειοδότης με 30 λίρες. Η παλιά καμπάνα μεταφέρθηκε στον Άγιο Δημήτριο όπου βρίσκεται μέχρι σήμερα.

Η εκκλησία του Αγίου Θεοφάνους, δίπλα στο σχολείο «Γαλάκεια» κτίστηκε επί τουρκοκρατίας και φέρει το όνομα του πολιούχου μας. Έχει υπόγειο που σώζεται μέχρι σήμερα. Χρησιμοποιήθηκε για κρυψώνα ή πιθανώς και για κρυφό

σχολείο. Για την ανακαίνιση της βοήθησε πολύ ο **Γρηγόριος (Γαλάκης) Λόγγος** καθώς και όλη η γειτονιά. Τη σημερινή μορφή πήρε την τελευταία τριακονταετία.

β. Στο βιομηχανικό τομέα

Ο Ευστάθιος Στουγιαννάκης, στην Ιστορία της πόλεως Ναούσης

μας λέει: «ο Άγγλος αντισυνταγματάρχης *Baker* εν τη "*Turky in Europe*" (London 1887 σ. 407) κατά το χαρακτηρισμόν την φυλήν του πρακτικόν πνεύμα, περιγράφει από βιομηχανικής άποψews την πόλιν και παριστάνει ζωηρώς τα προσκόμματα άτινα συνάντησαν, οι ιδρυταί του πρώτου βαμβακοκλωστηρίου, Δ. Λόγγος και Γ. Κύρσης, ούς μετά θανμασμού αποκαλεί ήρωες».

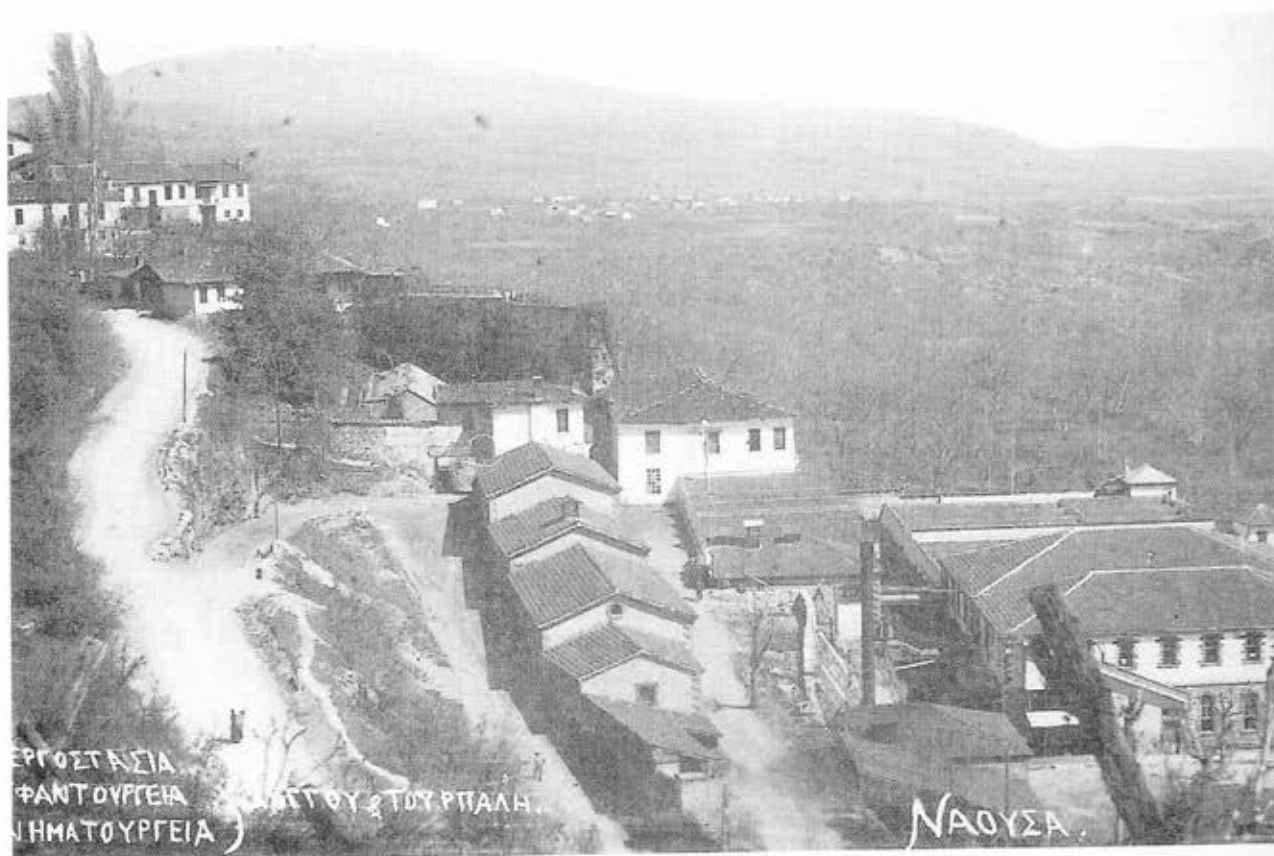
Γρηγόριος (Γαλάκης) Λόγγος

Ο δε Ναουσαίος καθηγητής Κώστας Σπορέλας, συνεχίζοντας τις αφηγήσεις Baker γράφει στο περιοδικό Νιάουστα (τεύχος 4, 1978 σελ. 91-93): «τολμηροί Έλληνες έχουν ιδρύσει βαμβακοκλωστήριο που λειτουργεί με τη δύναμη του νερού. Χρησιμοποιούν μηχανές 20 ίππων που παράγουν πενήντα πέντε μπάλες βαμβακερής κλωστής τη μέρα. Η κάθε μία μπάλα ζυγίζει 9 ¾ λίμπρες (το 1876 που ήρθε ο Baker το εργοστάσιο είχε λίγους μήνες δραστηριότητας). Οι πιο πολλοί από τους εργάτες είναι ελληνόπουλα. Οι μηχανικοί είναι Έλληνες που καταρτίστηκαν στην Αθήνα και τους οποίους αντικατέστησαν Ναουσαίοι. Το συνολικό κόστος του εργοστασίου ανέρχεται σε 4.000 λίρες».

Ανάμεσα στα εμπόδια που συνάντησαν οι βιομήχανοι αυτοί οι Baker αναφέρει την παραμονή τους τουλάχιστον για τρεις μήνες στην Κωνσταντινούπολη, για την εξασφάλιση της άδειας λειτουργίας του εργοστασίου, ύστερα από σχετικό μπαζίσσι, αλλιώς θα περίμενε κανείς για ακαθόριστο χρόνο. Μετά είναι η άρση των εμποδίων με καταβολή δυσβάσταχτου δασμού εισαγωγής των μηχανημάτων και η μεταφορά τους εκατό χιλιόμετρα μακριά από τη Θεσσαλονίκη (με βοϊδόκαρα προφανώς), χωρίς σωστό δρόμο και αμέτρητες κακοτοπιές. Είχαν να αντιμετωπίσουν

Δημήτριος Λόγγος

προλήψεις, δεισιδαιμονίες και πολλά άλλα προσκόμματα. Μία άλλη δυσκολία των βιομηχάνων ήταν η αναζήτηση εξειδικευμένου προσωπικού. Η εγκατάσταση των μηχανημάτων, όπως γράφει ο κ. Σπορέλας, έγινε με σχέδια του αυτοδίδακτου Ναουσαίου μηχανικού Χατζηχριστόδουλου Πετρίδη, που ήταν και λόγιος.

Οι ιδρυτές αυτοί είναι τρεις, όπως αναφέρει η εντοιχισμένη πλάκα στο κτίριο του εργοστασίου: ΒΑΜΒΑΚΟΚΛΩΣΤΗΡΙΟΝ ΛΟΓΓΟΥ, ΚΥΡΤΣΗ ΚΑΙ ΤΟΥΡΠΑΛΗ ΕΝ ΝΑΟΥΣΗ 1875.

Οι τρεις αυτοί, παλαιότερα, έκαναν εμπόριο σαγιακιών, με την τότε ελεύθερη Ελλάδα. Τα σαγιάκια ύφαιναν τα περισσότερα Ναουσαϊκά σπίτια τότε, στον αργαλειό, μεταξύ των οποίων, η γιαγιά και η μάνα μου, και τα πουλούσαν σ' αυτούς ή στους Λαναράδες αργότερα. Τότε το 90% των Ναουσαϊκών σπιτιών ήταν μικρές βιοτεχνίες υφαντών όχι μόνο μάλλινων, αλλά βαμβακερών και μεταξωτών. Όταν οι τρεις βιομήχανοι πήγαν στην ελεύθερη Ελλάδα, είδαν τις πρώτες κλωστικές μηχανές στον Πειραιά, ή τη Σύρα και συνέλαβαν την ιδέα να ιδρύσουν βαμβακοκλωστήριο,

αφού η Νάουσα είχε ανθούσα πατροπαράδοτη βιοτεχνία υφαντών.

Αρχές του 20^{ου} αιώνα έγινε επέκταση των εγκαταστάσεων και οι παλιές μετατράπηκαν σε αλευρόμυλο(ς). Από τον αλευρόμυλο αυτό πολλοί Ναουσαίοι δέχτηκαν δωρεάν αλεύρι. Μαζί με τους άλλους είκοσι αλευρόμυλους της Νάουσας έθρεψαν τον Ελληνικό Στρατό για να δώσει τη νικηφόρα μάχη των Γιαννιτσών (19-20 Οκτωβρίου 1912) και να φτάσει στη Σαλονίκη στις 26/10/12. Το 1933 το εργοστάσιο νοικιάστηκε στην εταιρία Λαναρά Κύρτση και δούλευε φασόν σε νήματα κάμποι με τους 40 αργαλειούς. Τα τελευταία όμως χρόνια αντιμετώπιζε προβλήματα λειτουργίας από συναγωνισμό και κακή διαχείριση. Ήταν το πρώτο κτίριο της Νάουσας που ηλεκτροδοτήθηκε από δική του γεννήτρια στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Εμείς στο σπίτι μας πήρανε ρεύμα από την ηλεκτρική εταιρία Ναούσης το 1927. Το βαμβακοκλωστήριο αυτό λειτούργησε 60 χρόνια μέχρι το 1936, όταν κάηκε από τυχαία πυρκαγιά. Θυμάμαι ότι σα μαθητές του Πρακτικού Λυκείου τότε πήγαμε στο Κιόσκι και οι φλόγες, που ήταν τεράστιες και έβγαιναν κυρίως από το κεντρικό

κτίριο, μας έκαιγαν μέχρι εκεί.

Ο Αρχιτέκτων Αλέξανδρος Οικονόμου σημειώνει: «Το 1874-75 αποτελεί μια αποφασιστική χρονιά για την μεταγενέστερη ανάπτυξη της οικονομίας της Νάουσας. Για πρώτη φορά χρησιμοποιούνται τα νερά της Αράπιτσας ως κινητήρια δύναμη για μια μείζονα βιομηχανία επεξεργασίας βαμβακιού και αργότερα μαλλιού με μηχανές ευρωπαϊκής κατασκευής».

Από ένα άγνωστο (μέχρι τότε) κείμενο του Ε. Στουγιαννάκη για τη Νάουσα (Α. Οικονόμου περιοδικό ΝΙΑΟΥΣΤΑ τεύχος 18 του 1982 σελ. 7) πληροφορούμαστε ότι «Μέχρι το 1875 τα ύδατα της Αράπιτσας εχρησίμευον μόνον προς άρδευσιν και λειτουργίαν υδρόμυλων και υδροκοπάνων. Από του έτους εκείνου ήρξατο η εκμετάλλευσιν δια βιομηχανίαν. Η ώθησις αυτή προήλθεν εκ του Πειραιώς. Εισηγηταί δε υπήρξαν ο Δ. Λόγγος και ο Γ. Κύρτσης. Το βαμβακοκλωστήριο Λόγγου, Κύρτση και Τουρπάλη ιδρύθη το 1875 υπό ομογενών Ναουσαίων κεφαλαιούχων. Η κινητήριος δύναμις 270 περίπου ίππων παρέχεται δι' υδροκοχλίου (tourbine) εισαγωγής από Αυστρίαν Ganz et Co και τα κλωστικά μηχανήματα εξ Αγγλίας. Έχει 7000 ατράκτους, ως έγγιστα, καταναλισκούντων ετησίως 400.090 οκάδας βάμβακος. Απασχολεί 200 περίπου εργάτιδας και 70 εργάτες. Παράγει ετησίως 90-100.000 πακέτων νήματος απαλού και εκλωσμένου αριθμού 4-24, αξίας 50.000 λιρών. Το εργοστάσιον τούτο εχρησίμευσεν ως βιομηχανική Ακαδημία. Εμόρφωσε πλήθος μηχανικών και ειδικών εργατών. Προσωπικόν χρησιμοποιηθέν ως τα βραδύτερον ιδρυθέντα βαμβακοκλωστήρια Ναούσης και άλλων πόλεων. Νυν δε μέτοχοι είναι εν τούτω, οι, δύο των ιδρυτών και οι υιοί Δ. Λόγγου και Κ. Λόγγου.

Στο ίδιο άρθρο του Αλέξ. Οικονόμου αναφέρεται ότι «...ο μεγαλύτερος των υδρόμυλων (της Ναούσης), ο της εταιρίας Λόγγου, Κύρτση και Τουρπάλη, συστήματος Α. Millot, λειτουργών δι' ιδιαίτερον καταρράκτου δυνάμεως 100 ίππων και απασχολών 15 εργάτες, κατεργάζεται σίτον αξίας 10-15.000 λιρών. Τα άλευρα καταναλίσκονται επιτοπίως και πολλαχού της Μακεδονίας. Υπάρχουσι και δύο υδροπρίονες των αδελφών Κ. Τσίτση και του Γ. Λόγγου, κατεργαζό-

μενοι παντοία ζυλεία».

Ο Δ. Μπάιτσης στο περιοδικό "Νιάουστα" αναφέρει: «Σωστά οργανωμένη βιομηχανία της Νάουσας ξεκίνησε το 1874. συνάντησε όμως αρκετές δυσκολίες. Υπήρχε τελωνειακός δασμός 8% που αυξήθηκε το 1908 σε 15%. Υπήρξε όμως ατέλεια των πρώτων υλών και εισαγωγών μηχανημάτων

Δύο λόγοι βοήθησαν την ανάπτυξη της βιομηχανίας: α) ο λευκός άνθραξ και β) το εξευτελιστικό μεροκάματο που στις εργάτριες για 12-14 (ώρες εργασίας ήταν 1-3 γρόσια (20-60 λεπτά της δραχμής) και στους εργάτες 2-10 γρόσια (0,5-2 δρχ.).

Το πρώτο νηματουργείο στη Μακεδονία ήταν του ΛΟΓΓΟΥ - ΚΥΡΤΣΗ - ΤΟΥΡΠΑΛΗ το 1874. Είχε 1000 αδράχτια με ανώτατο όριο παραγωγής 65.000 κιλών νήματος ετησίως. Το 1902 ανακαινίστηκε και έφυγε ο Κύρτσης από μέτοχος. Μετά σιγά σιγά απέκτησε 6500 αδράχτια και παραγωγή 400-450.000 κιλών νήματος ετησίως. Σταμάτησε το 1936 όταν κάηκε ολόκληρο. Σήμερα όλος ο χώρος αγοράστηκε και ανήκει στο Δήμο Νάουσας.»

Ετικέτα των προϊόντων του εργοστασίου Λόγγου-Τουρπάλη

Το 1895 ιδρύθηκε το πρώτο εργοστάσιο στην Έδεσσα από το Ναουσαίο Γρηγόριο Τσίτση με συμμετοχή των αδελφών Κ. Κόκκινου, Γ. Κύρτη, Νικ. Πλατσούκα, Πέτρου Σεφερτζή και Γρηγορίου Λόγγου. Το υφαντουργείο αυτό παρήγαγε 200 μέτρα χονδρό βαμβακερό ύφασμα τη ημέρα και χρησιμοποιούσε 550 τόνους νήματα το χρόνο. Τα εργοστάσιο αυτό ήταν το μεγαλύτερο της Ανατολής. Το 1912 συνενώθηκε με το νηματουργείο Λόγγου - Τουρπάλη της Νάουσας με σχηματισμό της εταιρίας Γρηγορίου Τσίτση και Σία - Λόγγου- Τουρπάλη, που ήταν κολοσσός για τα δεδομένα της εποχής. Η παραγωγή των δύο εργοστασίων υπερέβαινε το μισό της παραγωγής όλων των άλλων νηματουργείων Βέροιας, Νάουσας και Έδεσσας με 350-500 εργάτες και την περίοδο ακμής (στο μεσοπόλεμο) 700 εργάτες).

γ. Στον γεωργοκτηνοτροφικό τομέα

Από την 3μηνη εφημερίδα ΚΕΦΑΛΟΧΩΡΙ-ΝΑ ΝΕΑ (Αρ. φύλλου 17 Μάρτιος 1996) διαβάζουμε έρευνα του Γεωργίου Ντελιόπουλου: «Στα μέσα του περασμένου αιώνα (1850) στο χωριό Ποζιάριτες, σημερινό Κεφαλοχώρι, ο εκ Βέροιας Ιωάννης Μαλακούσης αγοράζει κτήματα, με τα οποία προικίζει την πρώτη εκ των τριών θυγατέρων του, σύζυγο του Γρηγορίου Λόγγου. Κτήματα για το γαμπρό του αγοράζει και στο Λουτρό, περιοχή Αγίας Κυριακής, και στο Μέλοβο και Αδενδρο. Το χωριό Κεφαλοχώρι γίνεται για το Γρηγόριο (Γαλάκη) Λόγγο ο αγαπημένος του τόπος, μετά τη γενέτειρα του Νάουσα. Η οικογένεια χάραζε μια πορεία 100 χρόνων σε οικονομικό αλλά και σε κοινωνικό πεδίο με την ενασχόληση στα χωράφια Κεφαλοχωρίου που ήταν 2000 στρέμματα περίπου (μαζί με όλα τα άλλα)».

Ο Γαλάκης Λόγγος είχε ως επιστάτη των κτημάτων του για 30 χρόνια το Ναουσαίο Αντώνη Στόϊο, άνθρωπο της απόλυτης εμπιστοσύνης του, που δεν τον πρόδωσε μέχρι το τέλος. Στη Νάουσα νοικιάζει τα κασταναριά του Κανέλλη με χοιροβοσκό για το κοπάδι γουρουνιών που είχε να τρέφονται με κάστανα, στο Αδενδρο οργανώνει μεγάλο τσελιγκάτο, με 3000 πρόβατα. Στο χωριό Μέλοβο καλλιεργεί τα κτήμα-

τα με σιτάρι, καλαμπόκι, βαμβάκι κλπ. και στο Κεφαλοχώρι αρχίζει τις πρώτες επενδύσεις με υποδομή. Βγάζει την πρώτη βρύση με αρτεσιανό νερό. Αυτό απαλλάσσει όλους τους κεφαλοχωρινούς από τη μεταφορά νερού από τον Αλιάκμονα με βοϊδόκαρα σε βαρέλια. Πυκνώνει τις επισκέψεις του στο χωριό με τον σωματοφύλακα του «Μπανάκα». Το παϊτόνι του έχει τέσσερα και μετά δύο μαύρα άλογα ράτσας, ήταν αγορασμένο από το βασίλειο της Σερβίας. Σαν οδηγό είχε τον Ναουσαίο Μητιό Μάραντη.

Στο κέντρο του χωριού Κεφαλοχώρι χτίζει το 1870 δύο κονάκια. Υπάρχουν στάβλοι με άλογα, γελάδια, βουβάλια, χοιρομητέρες, υπάρχουν αχυρώνες, πολλοί κοτσαροί (κουσιάρες) στενόμακροι χώροι 1-1,20 μ. πλάτους και ύψους 2,5-3 μ., πλεχτοί με βέργες ιτιάς, που είναι χώροι ξήρανσης και αποθήκευσης καλαμποκιού σε ρόκες. Δουλεύουν εργάτες γης αρκετοί, στα τσαπίσματα, το θέρισμα, τη συγκομιδή κτλ. κυρατζήδες για τις μεταφορές των δημητριακών, αλεύρων, μπιστανιών στις αγορές της Θεσ/νίκης και αλλού. Υπάρχουν χοιροβοσκοί, αγελαδάρηδες, τσοπάνοι. Για την αξιοποίηση του γάλακτος των 3000 προβάτων, οργανώνει τυροκομείο (μπατσίό) με τυροκόμους και βγάζει κασέρι, κεφαλοτύρι και μπάτσιο αρίστης ποιότητας.

Οι εξελίξεις στο κεφαλοχώρι έρχονται ραγδαίες, κτίζεται ένας σύγχρονος αλευρόμυλος με μηχανή βαρέως τύπου RUSTON. Οι μυλόπετρες δουλεύουν συνεχώς. Τις γιορτές μοίραζε αλεύρι σε φτωχές οικογένειες και στο Κεφαλοχώρι και στη Νάουσα που το έφερναν με κάρα. Πρώτος μυλωνάς είναι ο Κυριακόπουλος και ακολουθούν ο Ναουσαίος Νάκης Μήτσαλας και ο γιος του Σταύρος Μήτσαλας. Πρωτοπόρος και στην καλλιέργεια γης αγοράζει από τους πρώτους στην Ελλάδα τρακτέρ LANZ και KLAYTON με συρόμενα υνιά, άροτρα, δισκάρωτρα και σιδερένιες σβάρνες. Στις αρχές του 1925 φέρνει ιππήλατες θεριστικές μηχανές και στη συνέχεια συρόμενες με τρακτέρ. Αγοράζει πατόζα (1928-29) αλωνιστική. Έτσι το Κεφαλοχώρι γίνεται πρωτοπόρο στην εκμηχάνιση της γεωργίας. Μία ηλεκτρογεννήτρια, όταν το ηλεκτρικό ρεύμα δεν υπήρχε, ούτε σε πόλεις, φωτίζει τα κο-

νάκια, τους στάβλους, τον αυλόγυρο, το οίκημα των μυλωνάδων, σε αντίθεση με τις γκαζόλαμπες των γύρω σπιτιών.

Τα παιδιά του Γαλάκη Λόγγου, σπουδάζουν στο εξωτερικό ο **Δημήτρης** (Μήτσος), στην Ελβετία οικονομικά και πολιτικές επιστήμες και σε κάποιο καιρό κατεβαίνει υποψήφιος βουλευτής. Τελικά έφυγε πάλι για την Ελβετία όπου και πέθανε. Ο άλλος γιος, ο **Θωμάς Λόγγος** σπουδάζει στη Βιέννη χημικός και κάνει μετεκπαίδευση στο Βερολίνο σαν χημικός μηχανικός. Ουσιαστικά αυτός είναι ο διάδοχος του κτήματος στο Κεφαλοχώρι, οι δε αδερφές τους παντρεύονται η πρώτη τον αρχιτέκτονα Νικόπουλο, η δεύτερη τον καπνέμπορο Σακά και η τρίτη τον βιομήχανο Γεωργιάδη, που είχε τη μπύρα FIX. Ο Θωμάς παντρεύεται τη Μαρία Τσίτση (Μίκα), κόρη του εργοστασιάρχη της Έδεσσας. Όταν ο Θωμάς επέστρεψε από την Ευρώπη ανέλαβε την επίβλεψη όλων των επιχειρήσεων μετά το 1936.

Γίνεται όμως η μεγάλη πλημμύρα (1936 & 1937) που πνίγει όλο το ζωικό κεφάλαιο και τις καλλιέργειες Πεθαίνει και η κόρη του Γαλάκη Λόγγου η Σούλα στη Θεσσαλονίκη. Μετά τις συμφορές αυτές ο Γαλάκης πηγαίνει στο χειρότερο νοσοκομείο άρρωστος και πεθαίνει πιθανώς το 1937 ως γεωργός.

Το 1936, μετά το κάψιμο του εργοστασίου Λόγγου-Τουρπάλη, ο Θωμάς φεύγει στις Κάνες, όπου συναναστρέφεται Άραβες Σεΐχηδες. Το όνομα του γίνεται από τα πρώτα οικονομικά ονόματα στην Ευρώπη. Ανοίγει επιχειρήσεις στις Κάνες, το Μόντε Κάρλο, Μόναχο, Ντυσελντόρφ, Νυρεμβέργη, Λοζάνη και στην Ισπανία. Γνωρίζοντας την οικονομική επιφάνεια του οι Γερμανοί μετά τον πόλεμο του προτείνουν να μπει στην ανόρθωση της οικονομίας τους.

Στην Ελλάδα, μαζί με τον κουνιάδο του Γρηγόρη Τσίτση, απασχολεί 1000 περίπου εργατοτεχνίτες στα δύο εργοστάσια Έδεσσας και Θεσσαλονίκης. Τροφοδοτούν με υφάσματα το Στρατό Ξηράς, Ναυτικού και Αεροπορίας.

Τον καιρό της κατοχής το κτήμα ήταν τόπος προσκυνήματος όλων των πεινασμένων και με-

τατρέπεται σε φιλανθρωπικό ίδρυμα καθώς ο ίδιος ο Θωμάς Λόγγος, εκ πεποιθήσεως ήταν δημοκράτης. Η γερμανική κατοχή βρίσκει το κτήμα Λόγγου πλήρως συγκροτημένο, τη διαχείριση του οποίου είχε ο Σίμος Καραγιώργης συνταξιούχος τραπεζίτης που είχε διατελέσει ιδιαίτερος γραμματέας του Πάγκαλου.

Αμέσως μετά τον πόλεμο του 1940 λειτουργεί και σουσαμόμυλος με μηχανικό τον Αριστείδη Σιουραντάνη, ο οποίος πριν δούλευε στην εταιρία Φαουντέισον, που έκανε τα αντιπλημμυρικά έργα το 1936 ανοίγοντας τη μεγάλη διώρυγα 66 και το Λουδία.

Ύστερα όμως αρχίζει η κατάρρευση. Στο πολυτελές γραφείο του στη Βασιλέως Ηρακλείου Θεσ/νίκης αγωνίζεται να περισώσει την αυτοκρατορία. Παλιά μηχανήματα, ανταγωνισμός, συσσώρευση χρεών, κατασχέσεις, κάμπτουν την εταιρία Λόγγου, Τσίτση και Σία

Μετά διορίζει σαν διευθυντή στα χτήματα Κεφαλοχωρίου τον Γιώργο Ντελιόπουλο (που έκανε και την έρευνα) και σχολάει τους Σίμο και Σταύρο Μήτσαλα. Το χτήμα ύστερα από μία περίοδο έξαρσης, με υποφορβείο, σποροπαραγωγή τριφυλλόσπορου, αλευρόμυλο, χήνες, γαλοπούλες κτλ. αρχίζει να πέφτει.

Ο Θωμάς Λόγγος εγκαθίσταται στο Κεφαλοχώρι, τον κυνηγούν τα χρέη και από εδώ επισκέπτεται τη Θεσσαλονίκη. Συνεργάτες στενοί αποδείχτηκαν απατεώνες.

Ο Θωμάς ζητάει πάντα από την κυβέρνηση (δεκαετία 1950-60) χρηματοδότηση στα εργοστάσια της Νάουσας - Έδεσσας - Θεσ/νίκης για εκσυγχρονισμό, χωρίς αποτέλεσμα. Έτσι τα εργοστάσια Λόγγου-Τσίτση κλείνουν. Χιλιάδες εργάτες μένουν στο δρόμο. Γίνονται καταλήψεις, απεργίες, διαδηλώσεις, κατασχέσεις σε κτίρια, μηχανήματα, περιουσιακά στοιχεία.

Την ηλεκτρική εταιρία Νάουσας, στην οποία επίσης ήταν μέτοχος ο Λόγγος, την παίρνει το δημόσιο, η ΔΕΗ. Κατάσχονται τα χωράφια στην Αγία Κυριακή, το Άδενδρο. Το μόνο που μένει από τα χωράφια στο Κεφαλοχώρι και Άδενδρο είναι ένα άγονο χωράφι (καψούρα), στο Μέλοβο.

Ο Θωμάς στο κονάκι του Κεφαλοχωρίου περνάει, ένα γολγοθά, κλείνοντας μια ιστορία αίγλης 100 ετών (1850-1950). Τελικά γίνεται υπάλληλος στην εταιρία ζάχαρης στη Λάρισα ως χημικός μηχανικός. Από το Κεφαλοχώρι έφυγε πικραμένος. Στήριξε τον τόπο, πάλεψε ως το τέλος, χωρίς να κακολογήσει κανέναν.

Κι ο Κωνσταντούλης έλεγε σε ένα στίχο:

«Ο Λόγγος ο βαθύπλουτος δεν θεωρεί παράδες δι' αγάπην της πατρίδας του εξόδευσε χιλιάδες.»

Ο Θωμάς ο Λόγγος άφησε δύο παιδιά τον Γρηγόρη και την Ευδοξία. Σήμερα τίποτα δεν υπάρχει στο Κεφαλοχώρι. Οι Ποζαρίτες είχαν καταστεί Κεφαλοχώρι κατά μία εκδοχή λόγω της δραστηριότητας της οικογένειας Λόγγου.

δ. Εκπαίδευση, διοίκηση, κοινωνικός και εθνικός τομέας

Στην πρώτη έκδοση της ιστορίας της πόλεως Ναούσης του Ευσταθίου Στουγιαννάκη Δρος Φιλοσοφίας στη σελίδα 6 διαβάζουμε: «εις τους αξιότιμους και φιλόμουςους Ναουσαίους ΓΡΗΓΟΡΙΟΝ Δ. ΛΟΓΓΟΥ και ΑΔΕΛΦΟΥΣ ΧΑΤΖΗΔΗΜΟΥΛΑ αφιερούνται το παρόν βιβλίον δι' όσσην μέριμναν και δαπάνην κατέβαλον προς εκτύπωσιν αυτού.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗΣ»

Στον πρόλογο της Α' εκδόσεως σελ. 14 αναφέρεται: «είχε συμπληρωθεί η διόρθωση του έργου ότε εν Βεροία είχεν ανακαλυφθεί σιδηρούν κιβώτιον περιέχον υπέρ τετρακοσίους κώδικας με πλείστα έγγραφα πολυτιμότεα από ιστορικήν άποψιν, ολόκληρον το αρχείον του ιεροδικείου Βέροιας. Τινά των εγγράφων ανεφέροντο και εις την Νάουσαν.

Το συμβούλιον της τότε επί του εξωραϊσμού της πόλεως Ναούσης εταιρίας, ου προήδρευεν ο εν παντί καλόν πρόθυμος κ. Γρ. Λόγγος, εξήτησεν αντί αμοιβής παρά του διευθυντού του μεταφραστικού γραφείου Βέροιας Σωκρ. Ανα-

γνωστίδου να μεταφράσει τα σχετικά με την Νάουσαν έγγραφα. Ο κ. Αναγνωστίδης κάτοχος τέλειος των δύο γλωσσών παρεχώρησε μεταφρασμένα τα δοκουνέντα ταύτα, συνοδεύσας αυτά με ικανάς διασαφητικούς και αξιόλογους σημειώσεις ιστορικάς.

Ούτω κατά τα επίσημα αυτά κείμενα Χάρης εις την γενναιοδωρίαν του προρηθέντος συμβουλίου της επί του εξωραϊσμού της πόλεως εταιρίας Παραδίδεται επ' αισίοις εις το φως της δημοσιότητας και το φιλαναγνωστικόν κοινόν.»

Σχετικά με τους δημάρχους της Νάουσας 1868-1912

Στα 1867 για πρώτη φορά εφαρμόζεται το «Χάττι Χουμαγιούν» στη Νάουσα και πρώτος δήμαρχος εκλέγεται μετά από εκλογές ο Γεώργιος Λαπαβίτσας 1868-1881. Μετά έχασε την εκλογή από τον Κώστα Αντωνάκη Περδικάρη 1881-1885. Τον Περδικάρη διαδέχεται, 3^{ος} δήμαρχος στη Νάουσα, ο Δημήτριος Λόγγος μέχρι το 1889 (1885-1889), μετά από αυτόν ο Γεώργιος Τσιάρας ή Μούρτζιος 1889-1894 και μετά ο Χ' Κων/νος Μαλούσης ή Χ' Ντόμνας 1894-1916, 5^{ος} δήμαρχος.

Από το έτος 1915 εκλέγονται για πρώτη φορά Ναουσαίοι βουλευτές στο ελληνικό κοινοβούλιο εκπροσωπώντας το νομό Θεσσαλονίκης στον οποίο υπαγόταν τότε η Νάουσα, ο Ιωάννης Λόγγος (3^{ος} γιος του Κων/νου Λόγγου), από τις 6-12-1915 μέχρι 30-6-1917 και ο Ιωάννης Πλατσούκας από 6-12-1923 μέχρι 30-12-1925.

Εκπαιδευτικοί έφοροι 1860-1870 επί Μητροπολίτου Σωφρονίου εκλέγονται στις 6 Φεβρουαρίου 1864 οι Μιχαήλ Γεωργιάδης, Δημήτριος Λόγγος και Γιάννος Στανίσης. Η εκλογή έγινε από τη γενική συνέλευση Προκρίτων Ναούσης με θητεία διετή. Ακολούθως αποφασίστηκε να διενεργηθεί έρανος από 53 φιλόμουςους συνδρομητές. Μεταξύ αυτών ο Δημήτριος Λόγγος προσφέρει 400 γρόσια. Τον ισολογισμό της 31 Οκτωβρίου 1964 υπογράφουν μεταξύ 8 δημογερόντων και ο Δημήτριος ΛΟΓΓΟΥ.

Οι εργασίες για την ανέγερση της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ αρχίζουν με τη θεμελίωση 29 Απριλίου 1864 ημέρα Παρασκευή της Ζωοδόχου Πηγής επί παρουσία του Α.Π. του Μητροπολίτου Σωφρονίου. Ο έφορος Μήτσος (Δημήτριος) Λόγγος δαπανά «...δια σφήνας, δι ημερομίσθια κοπής πετρών, δια κρασί εις τους πετράδες κτλ. 235,10 γρόσια, ο Γιάννος Στανίση 382 γρόσια και ο τρίτος των εφόρων Μιχαήλ Γεωργιάδης 837,20 γρόσια.»

Στη διάρκεια της νέας θητείας της εφορείας 1864-1866 παραιτείται ο Μιχαήλ Γεωργιάδης και τη θέση του παίρνει ο Χ. Χ. Πετρίδης. Έφοροι κατά την τριετία 1869-1871 είναι οι: Μανουήλ Α. Μπελάς, Δημ. Λόγγου και Κ. Κόκκινος που κάνουν και τον απολογισμό της τριετίας ο οποίος θεωρείται άψογος και υπογράφεται από τη νέα εφορεία κατά διαταγή των πολιτών την 1^η Ιανουαρίου 1872.

Η ΙΑ' πράξη της κοινότητας με ημερομηνία 6-8-76 σηματοδοτεί ένα νέο ξεκίνημα. Αποφασίζονται: φορολογία υπέρ των σχολείων, είσπραξη παρά των ιερών εκκλησιών κτλ. Η απόφαση έχει μέτρα πιεστικά. Για τη λειτουργία του νέου κανονισμού εκλέγεται δωδεκαμελής επιτροπή την οποία αποτελούν οι Δ. Γ. ΜΠΟΪΟΥ, Δ. Δ. ΛΟΓΓΟΥ ακολουθούν άλλα δέκα ονόματα.

Με το ξεκίνημα της 10ετίας του 1880 έχουμε τη δυνατότητα να κάνουμε τρεις διαπιστώσεις:

1. Τα οικονομικά της εκκλησίας πάνε κατά κρημό
2. Τα οικονομικά των σχολείων βρίσκονται σε οικτρή κατάσταση
3. Κυρίαρχη οικονομική προσωπικότητα στη Νάουσα είναι πλέον ο Δ. Λόγγος.

Στις 30/6/1880 συνέρχονται σε γενική συνέλευση οι πολίτες της Νάουσας με θέμα η κρίση στα οικονομικά της κοινότητας. Ψηφίζεται κανονισμός την 6^η Ιουλίου 1880. Μετά την ψήφιση του κανονισμού προέβη εις την εκλογή Γενικής Επιτροπής. Κατά πρότασιν Δ. Λόγγου και απόφασιν της Γεν. Συνελεύσεως εξελέγησαν οι Αναστ. Ζ. Γουργουλιάτος, Γ. Α. Κύρτσης Κων/

νος, Θ. Παπαμελετίου κ.λ.π.

Πράγματι υπάρχει μαρτυρία περί χρέους των σχολών ύψους 70 οθωμανικών λιρών. «...Τότε αναστάς ο κύριος Δ. Λόγγος εν τω ονόματι των συνεταίρων του Γ. Κύρτση και Ιωάννου Τουρπάλη ανήγγειλεν εις την Γενικήν Συνέλευσιν ότι το νηματοουργείον αυτών θέλει προσφέρει εις τα σχολεία κατ' έτος 30 Οθωμανικάς λίρας, ο Γ. Λαπαβίτσας προσέφερεν εφ' άπαξ». Αυτά συμβαίνουν στις 6/7/1880 και υπογράφονται από 96 Ναουσαίους. Από τους υπογράφοντες ξεχωρίζεται η υπογραφή Δ. Λόγγου γιατί υπογράφει με την επιφύλαξιν «δια των τριάκοντα λιρών».

Όταν αργότερα θα επικρατήσει το «πούπουλο», με απόφαση της Κοινότητας, που θα υπογράψει ο Κων/νος Μαλούσης «απαιτείται από τους συνεταίρους του νηματοουργείου απόδοση οφειλής στην Κοινότητα 30 λιρών ετησίως για 30 χρόνια ήτοι 900 λίρες»!

Ο Δ. Λόγγος επλήρωσε την οφειλή πολύ νωρίς κατά το δικό του τρόπο λέει ο Μανόλης Βαλαμίδης.

Το 1880-1885 ο πληθυσμός της Νάουσας αυξάνεται και η παιδεία παραμένει πρώτη προτεραιότητα. Δημιουργείται κατάλογος των πολιτών από τέσσερις γεν. συνελεύσεις μιας αποφάσεως γονέων και τεσσάρων αποφάσεων της Διαρκούς Γενικής Επιτροπής Παιδείας και Εκκλησιών με υπογραφές 212 πολιτών. Στις 29 Αυγούστου 1882 λειτουργεί γενική εφορεία μετά από γενική συνέλευση όπου επικρατούν οι Δημήτριος Δ. Λόγγος, Γεώργιος Γουργουλιάτος, Κώστας Τζήτζιος κτλ.

Στα μέσα του 1885 τον Ιούλιο μήνα η γενική συνέλευση των πολιτών κάνει δεκτή την πρόταση Δ. Λόγγου να επιβληθούν δίδακτρα στους γονείς των παιδιών που φοιτούν στα σχολεία και να καταργηθούν οι φόροι. Η επιτροπή διαίρεσε τους πολίτες τους στέλλοντας τα τέκνα των εις τα σχολεία εις τέσσερις τάξεις ως εξής:

Η πρώτη τάξη συμπεριλάμβανε τέσσερις μόνο πολίτες τους: Δημήτριο Λόγγο, Γεώργιο Κύρτση, αδελφούς Τουρπάλη και Χ' Δημήτριο Χ. Αντωνίου. Οι τρεις πρώτοι πληρώνουν 13 λίρες ο καθένας το χρόνο και ο τέταρτος 10. Ακολουθεί 2^η

τρόπο. Δάνειζαν χρήματα στους εφόρους των σχολείων με χαμηλό τόκο ή και χωρίς τόκο όπως οι: Γρηγ. Λόγγος, Γ. Κ. Λόγγος κ.λ.π. Στην περίοδο αυτή 1902-1903 έφοροι σχολείων ήταν ο Ν. Πεχλιβάνος, Αρ. Κ. Κόκκινος και Γρηγ. Δ. Λόγγος.

Τα Γαλάκεια είναι το δεύτερο σε ηλικία σχολείο της Νάουσας μετά το παρθενγωγείο που ήταν στο 4^ο Δημοτικό Σχολείο. Κτίστηκε το 1921 από τον Γρηγόριο (Γαλάκη) Λόγγο από τον οποίο πήρε και το όνομα του «ΓΑΛΑΚΕΙΑ».

Πριν από αυτό υπήρχε το σχολείο Χατζηκουρκούτα σε καθαρή Ναουσαϊκή αρχιτεκτονική στη Δυτική πλευρά του χώρου. Στη θέση του σημερινού σχολείου υπήρχαν υπεραιώνobia πλατάνια. Τα σημερινά «Γαλάκεια» είναι ένα νεοκλασικό κτίριο, στολίδι της πόλης. Το οικόπεδο ανήκε στην εκκλησία του Αγίου Θεοφάνους.

Η βιομηχανική εποχή της Μακεδονίας συνέπεσε χρονικά με την περίοδο του ελληνοβουλγαρικού ανταγωνισμού που ξεκίνησε το 1870 με την ίδρυση της εξαρχικής εκκλησίας και κορυφώθηκε το 1904-1908 με το γνωστό Μακεδονικό αγώνα. Πολλοί Έλληνες βιομήχανοι στήριζαν τον αγώνα αυτόν. Ο Γεώργιος Λόγγος στη Νάουσα υπήρξε όχι μόνο χρηματοδότης των μακεδονομάχων αλλά προσέφερε το εργοστάσιο του σαν καταφύγιο στις ομάδες αυτές. Το ίδιο συνέβη και στην Έδεσσα με το νηματοουργείο Γρηγορίου Τσίτση. Ενώ υπήρχαν και βιομήχανοι με παθητική στάση.

Ο Μακεδονικός αγώνας ήταν ανορθόδοξος ανταρτοπόλεμος μέσα στην Οθωμανική αυτοκρατορία χωρίς εδαφικές κατακτήσεις. Διατήρησε το εθνικό φρόνημα παρά τη βία. Σε αυτό συνέβαλε και η εκμηχάνιση της Μακεδονίας με την ευρωστία του μακεδονικού πληθυσμού που συντέλεσε παρά τις κρίσιμες περιόδους στην εκκλησιαστική, πολιτιστική και εθνική συνοχή του.

Η οικογένεια Λόγγου: Δημήτριος με γιο το Γαλάκη, Κων/νος με γιους τους Ζαφείρη, Γεώργιο και Γιάννη

Βιβλιογραφία – πηγές

1. **Βαλσαμίδης Εμ..** Η παιδεία στη Νάουσα μετά την καταστροφή του 1822. Έκδοση ομάδος πολιτών «Η ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ» σελίδες 159, 1996
2. **Γαβριηλίδης Θωμάς:** Ο Ναός της Υπαπαντής, της Νάουσας 1894-1994. Περιοδικό Νιάουστα τευχ. 72 σελ. 118. 1995.
3. **Μίντσης Γεώργιος:** Η βιομηχανική ανάπτυξη της Νάουσας και λοιπής Κεντρικής Μακεδονίας στα τέλη της τουρκοκρατίας (φαινόμενο και αιτιολογία). Περιοδικό Νιάουστα τεύχος 72 σελ 114-115. 1995.
4. **Μπάιτσης Δημήτριος:** «Νιάουστα μια πόλη από ευεργέτες». Περιοδικό Νιάουστα τεύχος 14 σελ. 15. 1981, τ.19 σελ. 58. 1982, τ.25 σελ. 154. 1983.
5. **Μπάιτσης Δημήτριος:** Οι δήμαχοι της Νάουσας. Περιοδικό Νιάουστα τεύχος 52 σελ. 92. 1990.
6. **Ντελιόπουλος Γεώργιος:** Οικογένεια Λόγγου. Εφημερίδα Κεφαλοχωρινά Νέα αρ. φυλ. 17. 1996.
7. **Οικονόμου Αλέξανδρος:** Στις αρχές της Ναουσαϊκής βιομηχανίας. Περιοδικό Νιάουστα τεύχος 7 σελ. 50. 1979
8. **Οικονόμου Αλέξανδρος:** Ένα άγνωστο κείμενο για τη Νάουσα. Περιοδικό Νιάουστα τεύχος 18 σελ. 7. 1982.
9. **Πυρινός Δ. Παύλος:** Πληροφορίες για τα σχολεία της Ναούσης κατά τους τελευταίους χρόνους της τουρκοκρατίας από άγνωστο ανέκδοτο κώδικα. Περιοδικό Νιάουστα τεύχος 10 σελ. 12. 1980
10. **Πυρινός Δ. Παύλος:** Ισολογισμός των Σχολείων της Νάουσας στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Περιοδικό Νιάουστα τεύχος 34 σελ. 34. 1988.
11. **Σπορέλας Κων/νος:** Η Νάουσα στο Β' μισό του 19^{ου} αιώνα. Σελίδες από το βιβλίο του Άγγλου περιηγητή JAMES BAKER. TURKEY IN EUROPE. Περιοδικό Νιάουστα τεύχος 4 σελ. 91. 1978
12. **Στογιόγλου Γεώργιος:** Η εκκλησία και τα σχολεία στη Νάουσα. Πολιτιστική Εταιρία Νάουσας «Αναστάσιος Μιχαήλ Λόγιος». Σελίδες 19-143, Νάουσα. 1999
13. **Στουγιαννάκης Ι. Ευστάθιος:** Ιστορία της πόλεως Ναούσης από της ιδρύσεως μέχρι της καταστροφής 1822. Κατά ανέκδοτο σχέδιασμα Δ.Πλαταρίδη. Εκδόσεις Συλλόγου Αποφοίτων Ναούσης, Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος, Θεσσαλονίκη. 1976.
14. **Τουσίμης Γεώργιος:** Εκκλησία και πούπουλο (ρόλος του ιεροδιακόνου Πολύκαρπου) περιοδικό Νιάουστα τεύχος 19 σελ. 168-169. 1994.
15. **Χωνός Αλέξανδρος,** πρώην Δήμαρχος Νάουσας: Χρήσιμες πληροφορίες

Η «Νέα Στράντζα»

της Ευγενίας Ζάλιου

Η «Νέα Στράντζα», είναι ένας όμορφος και καταπράσινος οικισμός 4 χλμ. βορειοανατολικά της Νάουσας. Λόγω καταγωγής της νύφης μου Βάσως Τζούρου και αγαπημένο προορισμό του αδελφού μου Γιώργου, στην μνήμη του οποίου αφιερώσαμε πετρόκτιστη βρύση στην είσοδο του χωριού, επισκέφθηκα τον οικισμό αρκετές φορές, άκουσα διηγήσεις για την προσφυγιά και τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι κάτοικοί της με την εγκατάσταση στη νέα τους πατρίδα και θεώρησα σκόπιμο να καταγράψω τις αφηγήσεις αυτές, οι οποίες συνθέτουν την ιστορία του οικισμού.

Οι κάτοικοι που εγκαταστάθηκαν στη «Νέα Στράντζα» της Νάουσας έχουν τις ρίζες του από το Στρέντζιο, Στράντζα ή Στρέντσιο, μια μικρή κωμόπολη 20 χλμ. βόρεια της Κων/πολης, η οποία ήταν και έδρα Επισκόπου, με πληθυσμό 7.000 κατοίκους, από τους οποίους οι 1.500 οικογένειες ήταν Έλληνες και ελάχιστοι, 40 περίπου άτομα, Οθωμανοί. Το 1914 και συνέχεια το 1922, οι Έλληνες της Στράντζας εξαναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις πατροπαράδοτες εστίες τους και να οδηγηθούν στην προσφυγιά. Με μοναδικά εφόδια ό,τι μπόρεσαν να μεταφέρουν με τα χέρια τους, φορτώθηκαν σε τρία καράβια,

όμως της ελνοσιίας που μάλιστα την περιοχή των Γιαννιτσών, αρκετές οικογένειες έφυγαν με κατεύθυνση τη Νάουσα, όπου συνάντησαν και άλλους συμπατριώτες τους, που ήδη από το 1914 είχαν εγκατασταθεί εκεί.

Ο τόπος που τους δόθηκε ως ανταλλάξιμος ήταν κυρίως τα βακούφικα της ημιορεινής περιοχής της Μονής Τιμίου Προδρόμου, που ανταποκρίνονταν στις ασχολίες των νέων κατοίκων, δηλ. την κτηνοτροφία, την παραγωγή ξυλοκάρβουνου και την σιτοπαραγωγή. Έτσι το 1925 δημιουργήθηκε ο οικισμός «Νέα Στράντζα» με 36

από τα οποία το ένα βγήκε στην Καβάλα και τα δύο στη Θεσ/νίκη. Οι συνθήκες εγκατάστασης και διαβίωσης στους τόπους που κατέφυγαν, ήταν πρωτόγονες. Η κρατική βοήθεια ελάχιστη, έως ανύπαρκτη. Αφού περιπλανήθηκαν για μεγάλο χρονικό διάστημα σε διάφορες περιοχές, οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν στην Καβάλα, Δράμα, Χαλκίδα και στα Γιαννιτσά. Λόγω

Κορίτσια της Στράντζας (Ανατολική Θράκη) ενώ αρμαθιάζουν καπνά.

οικογένειες Στραντζαλήδων και δύο οικογένειες Ποντίων. Σήμερα ο γηραιότερος εν ζωή Στραντζαλής, ο ακμαιότατος και αξιαγάπητος μπάμπα – Μήτσος Πενίδης, που για πολλά χρόνια ήταν και Πρόεδρος στο χωριό, αναπολεί τα «δύσκολα αλλά και τόσο όμορφα εκείνα χρόνια»:

Ο χώρος και η πρώτη εγκατάσταση

«Εγώ γεννήθηκα το 1920 στην Ανατολική Θράκη. Η μάνα μου κατάγονταν από τη Στράντζα και ο πατέρας μου από το Τιρολόι. Το 1922 ο Κεμάλ έδωσε όλους τους Έλληνες και με την ανταλλαγή η οικογένειά μου ήρθε στη Νάουσα. Για τρία χρόνια μέναμε σε τούρκικο σπίτι κοντά στο τζαμί και ύστερα όλους τους Στραντζαλήδες μας εγκατέστησαν σε μια κοντινή περιοχή. Το κράτος απαλλοτρίωσε ένα μέρος από τη Μονή Προδρόμου, κάπου 2.500 στρέμματα και 500 από τους Χ' Δημητράιους. Μας έδωσε κλήρο 30 στρέμματα ανά τέσσερα άτομα στην οικογένεια.

»Αρχικά το χωριό μας ονομάστηκε «Νέος Πρόδρομος», αλλά σε δύο χρόνια το μετονομάσαμε σε «Νέα Στράντζα», όπως η παλιά μας πατρίδα. Επί δικτατορίας η κυβέρνηση θεωρώντας την ονομασία Βουλγαρικής προελεύσεως, την άλλαξε σε «Νέα Ροδακινέα», αλλά εμείς καθιερώσαμε και πάλι την ονομασία «Νέα Στράντζα».

»Στο νέο μας χωριό το κλίμα ήταν αεράτο, καλό το νερό, αλλά άγονα τα μέρη. Επειδή όμως ήμασταν προκομμένοι οι Στραντζαλήδες, κάναμε κότες, γουρούνια, αγελάδες, προβατάκια, με εκείνα ζούσαμε. Τα χωράφια μας ήταν πολύ αδύνατα. Σπέρναμε σιτάρια και καλαμπόκια, αλλά δεν είχαμε παραγωγή, γιατί τα χώματα ήταν φτωχά. Μετά που βγήκαν τα λιπάσματα και άρχισε η

δενδροκαλλιέργεια τότε πήρε η Στράντζα ανάσα. Είχαμε χωράφια ποτιστικά, το νερό το παίρναμε από τη Νάουσα. Με τη δενδροκαλλιέργεια σηκώσαμε κεφάλι. Από τα σιτάρια και τα καλαμπόκια, ίσα – ίσα που ζούσαμε.

»Πολύ υποφέραμε στο χωριό. Φτώχεια, καταραμένη φτώχεια. Ξυπόλητοι και με τσαρούχια μεγαλώσαμε. Όμως ήμασταν εργατικοί και δημιουργικοί. Γιατί μόλις φύγαμε από το χωριό, σχεδόν όλοι κάναμε σπίτια στη Νάουσα. Αυτό θα πει ότι ήμασταν προκομμένοι. Και στα εργοστάσια της Νάουσας δουλέψαμε πολλά χρόνια. Αγόρια και κορίτσια από ηλικία 12 χρονών. Με τα πόδια πηγαينوερχόμασταν, χειμώνα - καλοκαίρι.

»Στην πατρίδα, πολλοί Στραντζαλήδες ήταν καρβουναρέοι. Όταν εγκαταστάθηκαν εδώ έκαναν καμίνια. Σε λίγα όμως χρόνια έσβησαν τα καμίνια, δεν είχε ξύλα, τελείωσαν. Καρβουναρέοι με όνομα ήταν ο μπάμπα – Γιώργης ο Φουντής και ο Μπουγάς.

»Τ' αγελάδια και τα γίδια, που όλοι κοιτάζαμε στα σπίτια, τα βοσκούσαμε με τη σειρά. Όσα αγελάδια είχα, τόσες μέρες έπρεπε να πας. Από μικρά παιδιά φυλάγαμε τα ζώα. Τα τελευταία χρόνια στο χωριό, είχαμε βοσκό τον Νάσο. Κάθε μέρα οι γυναίκες ετοίμαζαν φαγητό, ανάλογα με

Στη βρύση της πλατείας κοντά στην εκκλησία η Γεωργία Φουντή, η Φανούλα Βογιατζόγλου, και οι Ελένη και Μεταξούλα Φουντή.

τη σειρά τους. Έλεγε η μία: «αύριο έχω τον Νάσο, θα κάνω φασόλια.» Έτρωγε ο Νάσος. Την επόμενη μέρα, η άλλη γυναίκα: «Έχω τον Νάσο, θα κάνουμε φασόλια.» Έτσι ο καημένος ο Νάσος κάθε μέρα έτρωγε φασολάδα!...

»Τα σπίτια στο χωριό, μας τα έδωσε το κράτος. Ήταν κτισμένα με πλιθιά, πολύ ψεύτικα. Ύστερα από ένα χρόνο άρχισαν να πέφτουν οι τοίχοι και αναγκαστήκαμε να καρφώνουμε ξύλα, για να κρατιούνται. Θυμάμαι μια περίπτωση όταν έκαναν τα σπίτια: Ένας μάστορας χτύπησε δυο καρφιά σ' ένα ξύλο και το αφεντικό του, τον απέλυσε. Έπρεπε να χτυπήσει ένα μόνο καρφί, τόσο ψεύτικα ήταν...

»Όλα τα σπίτια ήταν ισόγεια, με δύο κάμαρες πατωμένες, τζάκι και μια μικρή αυλή, που την άλειφαν οι γυναίκες με κοκκινόχωμα και γυάλιζε ωραία, πολύ όμορφα ήταν! Βαμμένα κάτασπρα, ήταν χτισμένα μέσα σε ένα στρέμμα μπαξέ. Εκεί φυτεύαμε τα ζαρζαβατικά, είχαμε τα ζώα και αχυρώνες με «ραγάζια – σάζια» αντί για κρεμμύδια. Στον αχυρώνα του Τσιτανέλια μαζευόμασταν όλοι οι άντρες κάθε βράδυ, ήταν το στέκι μας. Εκεί ανάβαμε καρτσιούνο και τα Χριστούγεννα.

»Στην αρχή είχαμε τρεις βρύσες. Μια στον πάνω μαχαλά (στον Γιώργο Βογιατζόγλου) μια κεντρική (στον Γιώργο Φουντούλη) και μια στον κάτω μαχαλά (στο Θανάση Λαπατά).

Οι οικογένειές που πρωτοεγκαταστάθηκαν στο χωριό και πήραν κλήρο, απ' ότι θυμάμαι είναι:

Κάτω μαχαλάς: Πενίδης Πρόδρομος, Γρίβας Κώστας, Κύρογλου Λευτέρης, Αρβανίτης Δημήτρης, Μυλωνά Φρόσω, Χασολανίδης Σταμάτης, Χατζηπέτρος Κων/νος, Κεφαλούδης Αντώνης,

Στο μπαξεβανλίκι του σπιτιού τους η Χαρίκλεια Χατζηπέτρου και η Αλεξάνδρα Γρίβα με τις κόρες τους Κατίνα Χατζηπέτρου, Αγγέλα και Στεριανή Γρίβα.

Λαπατάς Θανάσης, Φουντής Γιώργης, Τσιτανέλιας Μιχαλίου, Βότρης Πέτρος, Μπουγάς Βασίλης, Λιάγκος Γιώργης, Χατζηπέτρος Πέτρος.

Κέντρο: Ζαντικόπουλος Δημητρός, Βεντούζης Λεμονής, Χαϊδεμένος Γιώργης, Μπογιατζόπουλος Κυριάκος, Αλεξίου Φώτης, Πέπελας Θανάσης.

Πάνω μαχαλάς: Κύρογλου Πασχάλης, Δημητριάδης Βασίλης, Φουντούλης Γιώργης, Σηρίδης Γιώργης, Κοκόλης Νικόλας, Ζαντικόπουλος Κυριάκος Δρόσος Σταμάτης, Ζέκος Γιάννης, Σηρίδης Ανδρέας, Τσίτρος Ανδρέας, Βογιατζόγλου Αποστόλης, Χατζηδήμος Δημόκριτος, Χαλδεόπουλος Αριστείδης, Ανδρίμογλου Ανδρέας, Βογιατζόγλου Γιώργης, Παπαδόπουλος Κώστας, Φουντούλης Θόδωρος.

Όλοι ζούσαμε αγαπημένοι και όσο μπορούσε ο ένας βοηθούσε τον άλλο...».

Η καθημερινή ζωή

Συνεχίζοντας ο μπάμπας – Μήτσος την αφήγησή του για τα χρόνια που έζησαν στη Ν. Στράντζα, θυμάται:

«Σαν τοποθεσία, το χωριό μας ήταν πολύ όμορ-

Τέλη δεκαετίας του 1920. Νεαροί υποψήφιοι γαμπροί της Στράντζας. Δεξιά ο Δημόκριτος Χατζηδήμος και δίπλα του ο Σταμάτης Δρόσος.

φο. Τα σπίτια του χαμηλά, με ομοιόμορφα μικρά παράθυρα. Βαμμένα κατάσπρα, με ένα κόκκινο ζωνάρι ολόγυρα που το άλοιφαν οι γυναίκες με κοκκινόχωμα, έλαμπαν από καθαριότητα. Όταν γίνονταν το πανηγύρι στον έξω Πρόδρομο, για να φθάσουν στο μοναστήρι όσοι έρχονταν από τα Λευκάδια, τον Κοπανό, τη Χαρίεσσα και τη Μαρίνα, αναγκαστικά περνούσαν μέσα από το χωριό. Όλες οι γυναίκες σταματούσαν και θαύμαζαν το πόσο περιποιημένα ήταν τα σπίτια, με τις χειροποίητες δαντέλες στα παράθυρα, τα υφαντά

χράμια και τα λουλούδια στις αυλές. Οι Θρακιώτισσες φημίζονταν για τη νοικοκυροσύνη τους. Και οι μάνες μας, άφταστες νοικοκυρές όχι μόνο στις δουλειές του σπιτιού, αλλά βοηθούσαν και τους άνδρες τους, όπου μπορούσαν.

»Όμως, το μεγάλο πρόβλημα, ήταν η μετακίνησή μας μέσα και έξω από το χωριό. Δρόμος δεν υπήρχε για να περάσει αυτοκίνητο, ούτε κάρο. Λάσπη, παντού λάσπη. Ένα γόνα λάσπη. Ήμασταν δράμα... Θυμάμαι για να πάνε τα παιδιά μας το χειμώνα στο σχολείο, τα παίρναμε «αγκούρκα» που λένε. Μετά κάναμε ένα στενό δρομάκι με πέτρες, για να πατούν μέχρι το σχολείο. Πέθαινε κάποιος και δεν μπορούσαμε να τον μεταφέρουμε. Θυμάμαι μια περίπτωση, όταν χάσαμε το θείο μου: Έξεψα το κάρο και έτσι τον κουβαλήσαμε, ήταν αδύνατον με τα πόδια. Λάσπες, παντού λάσπες που κολλούσαν! Το χειμώνα όλοι κυκλοφορούσαμε με λαστιχένιες μπότες. Κάθε βράδυ τις πλέναμε και άντε πάλι τα ίδια την άλλη μέρα...

»Το σχολείο μας χτίστηκε γύρω στο 1930. Μέχρι τότε μάθημα κάναμε σ' ένα σπίτι. Για πολλά χρόνια, είχαμε έναν πολύ καλό δάσκαλο, το Θόδωρο Καλπαξίδη. Ήταν ο καλύτερος δάσκαλος που πέρασε. Θυμάμαι, επειδή ήμουν καλός

1948. Κορίτσια και αγόρια από τη Στράντζα έξω από την αποθήκη του εργοστασίου Λαναρά, φορτώνοντας «μπάλες» από νήματα. Οι κοπέλες εργάτριες δούλευαν στις κουβαριότερες αλλά βοηθούσαν και στο φόρτωμα.

μαθητής, με πήρε από το χέρι, πήγαμε στον πατέρα μου και του είπε: «Μπάρμπα – Πρόδρομε, το παιδί πρέπει να το στείλεις στο Γυμνάσιο». Όμως ο πατέρας μου δούλευε στο εργοστάσιο, είχε και χωράφια. Πώς να πηγαينوέρχομαι, μικρό παιδί, καθημερινά με τα πόδια στη Νάουσα; Έτσι δεν μορφώθηκα.

»Σε ηλικία 28 ετών παντρεύτηκα με την Ευδοξία Ζέκου. Ο πεθερός μου ήταν πολύ άξιος, έξυπνος και δίκαιος άνθρωπος. Μπορώ να πω ήταν ο πιο σοφός του χωριού. Μέχρι τα βαθιά του γεράματα, τον συμβουλευόμασταν για πολλά ζητήματα και έλυνε τις διαφορές που παρουσιάζονταν. Ο λόγος του είχε μεγάλη βαρύτητα και όλοι τον σέβονταν. Έγινε πάρεδρος το 1950, αλλά ήμουν και διμοιρίτης στα ΤΕΑ για πολλά χρόνια. Είχα όλα τα πόστα. Ενδιαφερόμουν πολύ για το χωριό.

»Επειδή δεν είχαμε δρόμο, ήμασταν πολύ απομονωμένοι. Για να φέρουμε κεραμίδια από τη Νάουσα, κάναμε το γύρο: Σταθμός, Κοπανός, Λευκάδια. Σκέτη ταλαιπωρία. Όταν ανέλαβα πάρεδρος, νομάρχης νομίζω ήταν ο Τσιούπτης. Ύστερα από πολλές επισκέψεις μου στη Βέροια, που τις περισσότερες φορές πήγαινα με τα πόδια, τελικά κατάφερα να τον πείσω ν' ανοίξουμε το δρόμο. Την διάνοιξη την ανέλαβα προσωπικά. Εγώ μπροστά και πίσω η μπουλντόζα με τον μπουλντοζιέρη. Έτσι ανοίξαμε το δρόμο από τα σφαγεία ως το χωριό. Μέχρι τότε δε κυκλοφορούσαν αυτοκίνητα. Όλες οι μετακινήσεις μας γίνονταν με τα πόδια ή τα ζώα.

»Όταν αρρώσταινε κάποιος, τον φορτώνουμε στο άλογο ή στο γαϊδούρι και τον φέρνουμε με τα πόδια στη Νάουσα. Ήταν πολύ δύσκολα τα πράγματα. Θυμάμαι μια περίπτωση: Όταν ήμουν αρραβωνιασμένος και έφευγα από το σπίτι,

ακούω κλάματα. Πλησιάζω κοντά και βλέπω τον Πέπελα, έναν πολύ ζωηρό και γερό άντρα. Λέω: για να κλαίει ο Μήτσος, κάτι πολύ σοβαρό συμβαίνει. Τον ρωτάω και μ' απαντάει: «άστα Μήτσο, με πονάει το δάχτυλο και δεν έχω να πάρω ούτε μια ασπιρίνη, ένα φάρμακο». Δεν είχαμε τίποτα. Για μια ασπιρίνη πεθαίναμε από τον πόνο. Ούτε ένα σπέρτο δεν είχαμε ν' ανάνηψουμε φωτιά. Ύστερα από χρόνια άνοιξε ένα μαγαζάκι, έφερε και σπέρτα. Ούτε ρεύμα, ούτε τηλέφωνο. Υποφέραμε πολύ...».

»Μαμή, ήταν η πεθερά μου Δέσποινα Ζέκου. Έγινε μαμή όταν έρχονταν από την πατρίδα. Ξεγέννησε μερικές γυναίκες μέσα στο καράβι και από τότε τις ξεγεννούσε όλες στο χωριό. Για γιαιτροσφία ήταν πάλι η πεθερά μου, αλλά και μερικές άλλες γυναίκες, όπως η Μπαλασώ που έτριβε. Όταν ήμουν μικρός, τάχα όλο με έπεφτε ο αφαλός και η μάνα μου με πήγαινε στη Μπαλασώ. Είχε κάτι δάχτυλα μακριά και νύχια άκοφτα. Με τα κάρφωνε εδώ στον αφαλό, τάχα με έτριβε με λάδι και με έφκινε καλά. Εγώ μάλλον από το φόβο μου γινόμεουν καλά!...

»Κάθε Κυριακή, είχαμε γιορτή. Έξω από το χωριό, στο μεγάλο πλάτανο, ο Βασίλης Μπουγάς έφερνε το φωνογράφο του με το χωνί, έβαζε πλάκες και όλοι μαζί τραγουδούσαμε, χορεύαμε και γλεντούσαμε. Τα καλοκαίρια πάλι, πηγαίναμε οικογενειακώς στα ρυάκια. Οι άνδρες μαζεύ-

1950. Επιστρέφοντας με τα πόδια από ένα γάμο στον Κοπανό. Γιώργης Τσιτανέλιας, Χρήστος Μπογιατζόπουλος με την αρραβωνιαστικιά του Μαρίκα, Μήτσος Πενίδης, Γενοβέφα Τσιτανέλια, Σταυρούλα Μάντου με την κόρη της Φανούλα και τον άντρα της Πασχάλη Μάντο.

αμε καβούρια και οι γυναίκες τα μαγείρευαν με ρύζι, στις κατσαρόλες που κουβαλούσαμε μαζί. Περνούσαμε πολύ όμορφα!...

»Τις γιορτές μαζευόμασταν στα συγγενικά σπίτια. Παίρναμε το κουμάντο μας και γλεντούσαμε, μέχρι τα ξημερώματα. Πολύ καλή φωνή είχε η Σοφία Μπολόλινα, που τραγουδούσε στραυτιζώτικα. Μερικές γυναίκες ήταν και χορευταρούδες. Ο αγαπημένος μας συρτός χορός ήταν: «Άντε μπρος σου κατά μπρος σου και τα χάντρα στο λαιμό σου...» Μια φορά το χρόνο ερχόταν ένας με ούτι, σόι του Τσιτανέλια. Μαζευόμασταν στ' αλώνια, μας τραγουδούσε και χορεύαμε θρακιώτικους χορούς. «Της Στράντζας τα κορίτσια καλά χορεύουνε, τον τσιαλκιτζί το Γιώργη, τον επαιδευούνε...» Κανά δυο φορές, όπως και στο γάμο του Θόδωρη Φουντή, ήρθε στο χωριό μας και ο Καλαϊτζής με τη λατέρνα του, που την κουβαλούσε στην πλάτη. Έπαιζε επί πληρωμή και ο γιος του Γιώργης, που τον κάναμε γαμπρό στη Ζωή Φουντούλη, έπαιζε μπουζούκι.

Εκτός από τις γιορτές και τις οικογενειακές συγκεντρώσεις, οι άντρες ανταμώνανε για συζήτηση, ξεκούραση και κανά ποτηράκι ρακί, στο καφενείο.

»Στην αρχή, σα στέκι μας ήταν η καλύβα του Μιχαλιού Τσιτανέλια. Καθόμασταν έξω στο υπαίθρο και την είχαμε σαν καφενείο. Ύστερα ο Μήτσος Λιάνγκος, έκανε το σπίτι του καφενείο. Παίζαμε τάβλι, χαρτιά, κανά ρακί, χορεύαμε κιόλας με τον φωνογράφο.

Το καλοκαίρι το βράδυ, έβγαζε έξω καρέκλες, έρχονταν οι γυναίκες και χόρευαν μαζί μας. Και από τη Νάουσα έρχονταν παρέες. Και ο Αλέκος Χωνός ήρθε και μας έβγαλε λόγο, όταν ήταν για να γίνει Δήμαρχος. Έρε Αλέκο, χρυσέ μου άνδρα... Λεβέντης, άξιο και τίμιο παλικάρι...

»Στο πανηγύρι του έξω Προδρόμου, ο Λιάνγκος έφκιανε κινητή ταβέρνα, πίσω από την

εκκλησία. Έρχονταν και όργανα και όλη μέρα γλεντούσαμε οικογενειακώς, άντρες – γυναίκες και παιδιά μαζί! Μετά έγινε το καφενείο του Δημητρώ Βογιατζόγλου. Μια αποθήκη που ήταν δίπλα στο σπίτι του, την μετέτρεψε σε καφενείο. Για λίγο διάστημα και ο γαμπρός μου Αλέκος Τζούρος, μετέτρεψε τη μια κάμαρη της αυλής του σπιτιού τους σε καφενείο κι έτσι έβγαζε ένα μικρό μεροκάματο. Αλλά και ο Γιώργος Φουντής είχε καφενείο στον κάτω μαχαλά, δίπλα στο σπίτι του, μέσα σε μια αποθήκη. Αργότερα το ανέλαβαν τα παιδιά του. Εκεί μέσα μας κούρευε ο γιος του Νικόλας, που όλη την εβδομάδα δούλευε στη Νάουσα και τα σαββατοκύριακα έρχονταν στο χωριό. Σαν κουρέας πήγαινε και στον Κοπανό – Λευκάδια. Εργατικό παιδί, ήμασταν αχώριστοι φίλοι, αλλά χάθηκε πολύ νέος από φυματίωση. Ο αδελφός του Αλέκος, έπαιζε και μπουζούκι.

»Οι μάνες μας φορούσαν μακριά ρούχα και κουμπωτό φουστάνι μέχρι το λαιμό. Οι άντρες θρακιώτικα «τσιακτσίρια» και τσαρούχια. Τα φορούσαν κάμποσα χρόνια, αλλά σιγά – σιγά τα εγκατέλειψαν.

»Με τους Ναουσαίους είχαμε πολύ καλές σχέσεις. Κάθε Σάββατο το είχαμε σαν γιορτή. Ερχόμασταν απαραίτητα στη Νάουσα για ψώνια με τα ζώα ή τα πόδια και με το δισάκι. Όταν ήμασταν παλικάρια ελεύθερα, την Κυριακή το

1946 στον κάτω μαχαλά. Ο Αλέκος Φουντής και ο Αλέκος Τζούρος κάνουν «τόκα». Δίπλα τους ο Βασίλης Μπουγάς με το Φωνογράφο του και η κόρη του Σοφία με τα παιδιά της. Στην παρέα και η μικρή Δέσποινα Τζούρου.

απόγευμα ερχόμασταν για τη «βόλτα». Ξεκινούσαμε κουστουμαρισμένοι με τις γαλότσες στα πόδια, γιατί ο δρόμος ήταν ακατάστατος, όλο λάσπες. Τα καλά παπούτσια τα είχαμε στο δισάκι και τ' αλλάζαμε στο σπίτι του Φράγγη, στα σφαγεία. Αυτά τα λέμε στα εγγόνια μας και δεν μας πιστεύουν. Ενώ εμείς τα ζήσαμε...

»Στην αρχή, παντρευόμασταν οι Στραντζαλήδες μεταξύ μας. Σιγά – σιγά όλοι γίναμε συμπεθέρια. Αργότερα δώσαμε κορίτσια στη Νάουσα, πήραμε γυναίκες από το Γιαννακοχώρι και το Αρκουδοχώρι. Πήραμε και Ναουσαίες. Τα δικά μας κορίτσια βοηθούσαν τους άντρες τους στις αγροτικές δουλειές, ενώ οι Ναουσαίες δεν έβγαιναν στα χτήματα.

Οι επικεφαλής....:

»Για να ζήσουμε ειρηνικά και δημοκρατικά, υπήρχαν άγραφοι κανόνες. Οι γέροντες του χωριού, ήταν τα σεβάσματα πρόσωπα που συμβούλευαν τους νεότερους. Τα πρώτα χρόνια, σαν τόπο συγκέντρωσης είχαμε την καλύβα στ' αλώνι του Τσιτανέλια, που ήταν στο κέντρο του χωριού. Εκεί γίνονταν όλες οι συζητήσεις. Εκεί έβγαινε δια βοής η πολιτική επιτροπή, δηλ. οι εκπρόσωποι του χωριού.

»Πρώτος εκπρόσωπος – πάρεδρος της Ν. Στραντζας, εκλέχθηκε το 1925 ο **Νικόλαος Κεφαλούδης**. Πολύ καλό παιδί, σπαθάτο παλικάρι, λεβέντης αλλά πέθανε νέος από φυματίωση. Επί θητείας του έγινε η προσωρινή διανομή κλήρου. Σε κάθε οικογένεια δόθηκαν 4 – 5 στρέμματα χωράφια, αλλά σκόρπια, σε πολλά μέρη.

Μετά το Νικόλα, ανέλαβε προσωρινά τριμελής επιτροπή. Ο αδελφός του Αντώνης Κεφαλούδης, ο Πέτρος Βότρης – λόγιος άνθρωπος – και ο

1957 μεσημέρι Σαββάτου. Οι φίλες αφού έκαναν τα ψώνια τους στην αγορά της Νάουσας, κατεβαίνουν πάλι στο χωριό με το ταξί του συγχωριανού τους Νίκου Καραζώτη: Κυριακούλα Δρόσου, Ελένη Ζέκου, Φανούλα Μπογιατζόγλου, Κυριακούλα Ανδρίμογλου, Άννα Ζαχαριάδου. Μαζί τους οι Νίκος Καραζώτης και Δημήτρης Μπογιατζόγλου.

Σταμάτης Δρόσος. Τότε έγινε και η διαμάχη για την μεγάλη ποσότητα κοπριάς που είχαν αφήσει οι Πλήκαδες στο μαντρί, ανάμεσα από τον Πρόδρομο και τη Στράντζα, στις «Μάνας» το νερό. Με δικαστική απόφαση, τα έσοδα από την κοπριά που υπήρχε στο μαντρί, μπήκαν στο κοινό ταμείο του χωριού. Στο μέρος εκείνο, πλούσιο σε κοπριά, ακόμα και σήμερα βγαίνουν μανιτάρια.

»Υστερα ανέλαβε ο **Ανδρέας Ζαντικόπουλος** του Δημητρίου. Ήταν πατέρας τεσσάρων παιδιών, δυνατή προσωπικότητα, καλό και άξιο παλικάρι. Αλλά έτυχε στα αχαμνά χρόνια του εμφυλίου με τους Γερμανούς και χάθηκε τζάμπα στις

Νικόλαος Κεφαλούδης ο πρώτος πάρεδρος της Ν. Στραντζας (Φωτο 6-3-1923)

19 Σεπτεμβρίου 1946. Ήταν πάρεδρος για πολλά χρόνια και τότε έγινε η οριστική διανομή κλήρου.

»Κάθε οικογένεια είχε σε 6 – 7 μεριές κλήρο και όποιος «αρπάξει». Όταν έγινε η οριστική διανομή, πήραμε σε τρεις μεριές και ανάλογα με τα άτομα της οικογένειας: Πρώτη κατηγορία 15 στρέμματα, δεύτερη 10 στρέμματα και τρίτη 5 στρέμματα. Μια πενταμελής οικογένεια έπαιρνε 45 στρέμματα. Στην κατανομή έγιναν κάποιες παρατυπίες και ορισμένοι έμειναν αδικημένοι.

»Γύρω στο 1944 ανέλαβε ο **Γιώργης Βογιατζόγλου** που έμεινε ανάπηρος από τον πόλεμο της Αλβανίας. Εγώ ήμουν παλικάρι και ζήτησε να μ' έχει βοηθό. Έμαθα πολλά κοντά του. Έτρεχα παντού, για όλα τα προβλήματα του χωριού. Τότε ανοίχτηκε κι ο δρόμος για τη Νάουσα.

»Εκκλησιαστικά υπαγόμασταν στη Μητρόπολη της Έδεσσας και είχαμε μεγάλα προβλήματα. Σπάνια έρχονταν παπάς στο χωριό και για τις άδειες έπρεπε να πηγαίνουμε στην Έδεσσα. Για το λόγο αυτό στείλαμε επιστολή στο Πατριαρχείο Κων/πολης και ζητήσαμε να υπαχθούμε στη Νάουσα. Ο Πατριάρχης απάντησε ότι αυτό ήταν στο χέρι του Δεσπότη. Τον επισκεφθήκαμε, τον ενημερώσαμε, αλλά μας είπε κατηγορηματικά ότι

Ο Πέτρος Βότσης, μέλος της διοικούσας τριμελούς επιτροπής της Στράντζας, πρόσφυγας στην Τσεχοσλοβακία 9-3-1953

δεν αφήνει το ποίμνιό του σε άλλη Μητρόπολη. Έτσι ή ταλαιπωρία μας για τα εκκλησιαστικά θέματα, ήταν μεγάλη».

«Πέμπτος πάρεδρος του οικισμού μας, ανέλαβε ο **Δημόκριτος Χ΄ Δήμου**. Έκανε και αυτός κάμποσα χρόνια. Ήταν δραστήριος. Με τη βοήθεια του βουλευτή – γιατρού Χ΄ Γιαννούση, έγιναν οι κατάλληλες ενέργειες για να πάρουμε τη γη κάτω απ' το χωριό, στην περιοχή Καραούτσα και Ρουντίνες και να δοθεί στους ακτήμονες. Ήταν βοσκοτόπια και αφού τα πήραμε σαν κλήρο, φυτέψαμε αμπέλια. Έτσι ξεκίνησε σε μεγαλύτερη έκταση η αμπελοκαλλιέργεια στη Στράντζα. Όμως ο Δημόκριτος, έπαθε ένα άσχημο ατύχημα. Τον τσίμπησε σφήκα και ώσπου να τον φέρουμε στη Νάουσα, πέθανε από αλλεργικό σοκ. Δρόμος καλός δεν υπήρχε, μια κούρσα δεν μπορούσε να έρθει, τηλέφωνο δεν είχαμε, χάθηκε ο άνθρωπος...

»Το 1952 που ξαναγύρισα οικογενειακώς από τη Νάουσα στη Στράντζα, ανέλαβα έκτος και τελευταίος πάρεδρος, εγώ. Ήμουν και διμοιρίτης στα ΤΕΑ για δέκα τρία χρόνια.

Αλλά οι διηγήσεις για τη Νέα Στράντζα θα συνεχιστούν...

1940. Στην αυλή του σπιτιού του Ανδρέα Ζαντικόπουλου. Γεωργία Ζαντικοπούλου, Γεωργία Ζαντικοπούλου (Φουντή), Ανδρέας Ζαντικόπουλος (πρόεδρος του οικισμού) Σουλτάνα και Φώτης Αλεξίου, Άννα Αλεξίου.

Ο μασκαράς

Μια παλιά ιστορία

της Κατερίνας Λυσιμάχου –Πολυχρονίδου.

Τον καιρό της Τουρκοκρατίας, στη Νάουσα, στη γειτονιά που ονομαζόταν Μπατάνια γιατί είχε κρέμαση νερού και ρίχνανε τις βελόντζες και τα χράμια για πλούσιμο, ζούσε με τους γονείς του, ένας νέος 20-22 χρονών που ονομαζόταν Λάμπης. Ο Λάμπης ήταν όνομα και πράμα. Σμιχτοφρύδης, σγουρός, με ωραία χαρακτηριστικά, εντυπωσίαζε με τη ψηλή και περήφανη κορμοστασιά του. Φορούσε συνήθως μαύρη βράκα, μπότες δερμάτινες ψηλές ως το γόνατο, ειδικά φτιαγμένες γι αυτόν, μαύρο γιλέκο τσόχινο κι από μέσα ένα καλό-υφασμένο κουκουλάρικο μεταξωτό πουκάμισο, άσπρο με λεπτές γκριζες ρίγες. Στο όμορφο καστανόξανθο κεφάλι του φορούσε πάντοτε με σκέρτσο ένα κόκκινο φεσάκι. Όταν περπατούσε καμαρωτός στο δρόμο ήταν σαν να πήγαινε σε παρέλαση. Τον καμάρωναν Γραικοί και Τούρκοι για την ομορφιά του. Στέκονταν οι γέροι και μακάριζαν τα νιάτα του, στέκονταν οι μεσήλικες κι ονειρεύονταν αν είχαν θυγατέρες, να γινόταν γαμπρός τους, στέκονταν οι γριές και τον έφτυναν «μάσαλα», να μην τον πιάνει το κακό μάτι. Κοίταζαν απ' τα καφασωτά παράθυρα οι μικρομάνες κι εύχονταν οι γιοι τους να του έμοιαζαν σαν με το καλό μεγάλωναν, αναστέναζαν κι οι κοπελιές με λαχτάρα κι ανατρίχιαζαν με τη σκέψη πως αυτός ο νέος μπορεί να τις σφάλιζε στην αγκαλιά του.

Ο Λάμπης ήταν μοναχοπαίδι και μοσχαναθρεμμένος. Η μάνα του τον φρόντιζε σαν να ήταν το σπουδαιότερο πλάσμα στη γη. Έλαμπε από το φως του, γέλαγε από το γέλιο του, έτρωγε απ' το φαγί του, χόρταινε απ' τις ανάσες του. Ο

πατέρας του τον καμάρωνε και φρόντιζε να μην του λείπει τίποτε. Μάζευε τα μετζίτια, τα γρόσια, τις λίρες, όλα γι' αυτόν. Να μην του λείψει τίποτε, να ζει σαν αρχοντόπουλο, να τρώει και να ντύνεται σαν αρχοντόπουλο, να περπατάει σαν αρχοντόπουλο.

Στη γειτονιά του Λάμπη ζούσε ένας Τούρκος γέρο-τσαγκάρης. Ήσυχος, εργατικός, ταπεινός. Όλη μέρα με τη δερμάτινη ποδίτσα του, το σουγλί του, το καλαφάτι του, τις μπογιές του, πάλευε με τα πασούμια των Τούρκων και τα τσαρούχια των Γραικών. Ήταν πολύ καλός τεχνίτης. Έφτιαχνε ακόμα και παλάσκες που τις κεντούσε με καρφιά και ροδέλες από δέρμα σε διάφορα σχέδια, ζώνες κεντητές, μέχρι και χάμουρα για άλογα, με στολίδια και μικρές φούντες. Είχε μεράκι και φαντασία. Οι γείτονες δεν τον υπολόγιζαν και τόσο για αλλόθρησκο γιατί γιόρταζε μαζί τους τον Αι-Γιώργη και τον Αι-Δημήτρη κι άναβε κερί στην Παναγία το Δεκαπενταύγουστο, όταν πήγαινε να πουλήσει τα δερμάτινα στολίδια του στο πανηγύρι της. Δεν παρέλειπε φυσικά να προσεύχεται στο Τούρκικο τζαμί. Λέγανε πως στα νιάτα του είχε περάσει πάρα πολλές δυστυχίες και τώρα στα γεράματα ήθελε να τα έχει καλά και με τον Αλλάχ και με τους Αγίους των Γραικών. Κάθε πρωί, άνοιγε τα ξύλινα κανάτια του τσαγκάρικου του, σκούπιζε κι έβαζε σε τάξη τα πατούμενα που είχε για φτιάξιμο και παράδοση με τη σειρά. Αφού τέλειωνε, έβαζε πάνω σ' ένα καμινέτο με σπίρτο ένα μπρικάκι για τον καφέ του- τον έπινε γλυκό σερμπέτι- κι αφού ευχόταν στον Αλλάχ νάναι καλή η μέρα, άρχιζε τη

δουλειά του, ρίχνοντας βλέμματα πότε - πότε έξω, χαιρετώντας τους διαβάτες όταν περνούσαν μπροστά απ' την πόρτα του .Τ' όνομα του ήταν Αλής .

Στο σοκάκι ακριβώς απέναντι του ήταν το σπίτι του Λάμπη. Κάθε πρωί ο νέος, φρέσκος κι όμορφος σαν την Άνοιξη, έβγαине απ' την πόρτα του και χαιρετούσε το γέρο τσαγκάρη .

-Γεια χαρά σου γέροντα.

-Γεια σου και σε σένα σουλτάνε μου!

Του αντιγύριζε χαμογελαστός ο Αλής, σηκώνοντας το κεφάλι που ήταν σκυμμένο στη δερμάτινη ποδιά του, καμαρώνοντας τον μέχρι να τον χάσει στη στροφή.

Αυτή η κουβέντα έμπαινε στην ψυχή του Λάμπη και σκάλωνε χαρούμενη σαν ήλιος πρωινός, όλη μέρα. Είναι αλήθεια πως ένοιωθε βασιλιάς μέσ' τη χρυσή του νιότη...

Πέρασε αρκετός καιρός και προξένεψαν στο Λάμπη μία κόρη όμορφη σαν τα κρύα τα νερά και προικισμένη με πολλούς παράδες. Ήταν όλα τόσο ταιριαστά που γρήγορα έγιναν οι αρραβώνες τους . Ο νέος ήταν όσο ποτέ άλλοτε χαρούμενος. Πρωί -πρωί την επομένη των αρραβώνων του ξεκίνησε με τη γνωστή του καλημέρα στο γέρο Αλή.

-Γεια χαρά σου γέροντα.

Σήκωσε εκείνος το κεφάλι του και του αντιγύρισε λίγο σκεπτικός.

-Γεια σου και σε σένα πασά μου!

Κάτι κρύο φρούμαξε στην ψυχή του Λάμπη. Άκου υποβιβασμός!! Επειδή όμως ήταν νέος και τα νιάτα δεν αναρωτιούνται, έδωσε γρήγορα την εξήγηση. Για τους Τούρκους τι βασιλιάς, τι άρχοντας.. Μπορεί να έκανε λάθος ο γέρο Αλής.

Αλλά και τις επόμενες μέρες ο γέρο-τσαγκάρης τον χαιρετούσε σαν πασά ...Πέρασε αρκετός καιρός κι ο Λάμπης ήταν όλο χαρά γιατί

πλησίαζε η ημερομηνία του γάμου του κι έτσι δεν έδωσε και τόση σημασία στον πρωινό χαιρετισμό που ένοιωθε πως κάπως τον υποβίβαζε. Η ευλογημένη μέρα του γάμου του έφτασε επί τέλους κι είχαν να λένε όλοι πως τέτοιο ταιριαστό ζευγάρι δεν ματαεΐδε ο κόσμος. Ο Λάμπης πετούσε στα σύννεφα από την ευτυχία του . Την επομένη του γάμου και του γλεντιού που ακολούθησε βγήκε στην πόρτα του σπιτιού του νοιώθοντας πως ήταν κυρίαρχος όλου του κόσμου .. Γεμάτος χαρά και περηφάνια βιάστηκε να καλημερίσει και να ενημερώσει το γέρο Αλή για το χαρούμενο συμβάν .

-Γεια χαρά σου γερο-Αλή. Τάμαθες βέβαια πως παντρεύτηκα την πιο όμορφη γυναίκα του ντουινιά και νοικοκυρεύτηκα..!

-Γεια σου και σε σένα άνθρωπε του κόσμου. Αντιγύρισε ο Αλής σκεπτικά.

Ο Λάμπης έμεινε ασάλευτος σαν κεραυνοβλημένος.

-Στάσου Αλή μου για να καταλάβω -κατάφερε ν' αρθρώσει ο Λάμπης, μετά από λίγο, παραξενεμένος-.

-Πρώτα σουλτάνο μ' ανέβαζες, σουλτάνο με κατέβαζες. Ύστερα με υποβίβασες σε πασά. Τώρα γιατί με λες άνθρωπο του κόσμου; -

Η φωνή του Λάμπη ήταν γεμάτη παράπονο.

--Άκουσε Λάμπη, ο άνθρωπος όταν είναι νέος κι ελεύθερος είναι σουλτάνος, βασιλιάς πάει να πει .Όλος ο ντουινιάς είναι δικός του. Όπως θέλει πορεύεται, όλοι τον προσέχουν, όλοι ενδιαφέρονται για την τύχη του, ιδίως αν είναι νέος και ωραίος. Όταν όμως δεσμεύεται χάνει απ' τα αξιώματα του κι ας πούμε γίνεται πασάς, άρχοντας. Χάνει δηλαδή από τη λάμψη και τα μεγαλεία του. Όταν πια παντρευτεί πάει τέλειωσε. Γίνεται πλέον άνθρωπος του κόσμου, καθημερινός άνθρωπος δηλαδή, κοινός θνητός....

Ο Λάμπης δεν είπε κουβέντα. Πολύ του κακοφάνηκε που ο ταπεινός τσαγκάρης τον έβλεπε πλέον σαν όλους τους άλλους ανθρώπους κι όχι

σαν κάτι το εξαιρετικό, το μοναδικό, το τέλειο όπως είχε συνηθίσει. Άρχισε να παρατηρεί με τον καιρό πως τον χαιρετούσαν οι διαβάτες στο δρόμο μάλλον αδιάφορα. Δεν στέκονταν να τον θαυμάσουν όπως πριν κι ας ήταν ντυμένος στην πέννα και με το φεσάκι του σκερτσόζικα φορεμένο στα σγουρά του μαλλιά. Ούτε οι γυναίκες αναστέναζαν πια στο πέρασμα του. Έπεσε σε μεγάλη μελαγχολία. Γύριζε στο σπίτι κι όλα του φαινόταν μαύρα. Η γυναίκα του, που τόσο είχε λαχταρήσει να παντρευτεί, ένοιωθε πως τον παράσερνε σε βάραθρο. Όλα του φταίγανε.. Το σπίτι του, η γειτονιά, το συγγενολόι της γυναίκας του, ένοιωθε πως όλα τον έπνιγαν. Απέφευγε πλέον να καλημερίζει τον Αλή βγαίνοντας από την πίσω πόρτα του σπιτιού του σαν κλέφτης. Είχε φτάσει στο μη παρέκει όταν ξαφνικά άστραψε στο μυαλό του μια ιδέα. Θα χώριζε τη γυναίκα του. Πώς και δεν το είχε σκεφτεί νωρίτερα.; Θα ξαναγινόταν βασιλιάς! !

Μια και δυο πάει στο δεσπότη που άκουσε κατάπληκτος το λόγο του χωρισμού που ζητούσε ο Λάμπης. Και όπως ήταν φυσικό τον έστειλε να το ξανασκεφτεί. Ο Λάμπης όμως, απογοητευμένος από την άρνηση του δεσπότη και βιαστικός καθώς ήταν να γίνει πάλι βασιλιάς, πήγε κατ' ευθείαν στον Κατή, τον Τούρκο δικαστή και ζήτησε για τους ίδιους λόγους να χωρίσει τη γυναίκα του. Εκείνος τον κοίταξε σιωπηλά πολλή ώρα κι ύστερα του είπε πως αν και δεν είχε δικαιοδοσία στα ζητήματα των Χριστιανών αυτός σαν δικαστής κι επειδή ο Λάμπρος ήταν Τούρκος υπήκοος

του έδινε την πολυπόθητη άδεια να τη χωρίσει κι αυτός ας έβγαζε άκρη ύστερα με τη θρησκεία του... Ο Λάμπης πανευτυχής που ξεμπερδεψε έτσι απλά, έτρεξε στο σπίτι του. Μόλις το ανακοίνωσε στη Μαρία τη γυναίκα του, αυτή άρχισε να κλαίει γοερά. Όταν άκουσε την εξήγηση του, σκέπασε το κεφάλι της με μία μπόλια κι έφυγε χωρίς άλλη κουβέντα στο πατρικό της σπίτι.

Όλη η πόλη έμαθε γρήγορα πως ο Λάμπης χώρισε τη γυναίκα του γιατί λέει ήθελε να ζήσει ξανά ελεύθερος!! .Εκείνος ένοιωσε πως ένα μεγάλο βάρος έφυγε από πάνω του. Ήταν πια ελεύθερος, θα γινόταν ξανά βασιλιάς!!! Σηκώθηκε λοιπόν πρωί-πρωί, πλύθηκε, ντύθηκε, χτενίστηκε, έβαλε και το φεσάκι του λίγο λοξά στα σγουρά του μαλλιά και ζωηρός -ζωηρός έτρεξε να καλημερίσει τον Αλή.

-Γεια χαρά σου γέροντα.- Του είπε, περιμένοντας με λαχτάρα τον αντιχαιρετισμό του.

Ο Αλής σήκωσε το γέρικο κεφάλι του αργά και κουνώντας το στοχαστικά, του αντιγύρισε σαν να τον έφτυνε.

-Γεια σου και σε σένα μασκαρά μου!!!

Δημοσιεύθηκε στο Περιοδικό «ΠΟΛΥΠΤΥΧΟ» το 2004 - ΑΘΗΝΑ

**Μια συνδρομή
της «ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ»
είναι το καλύτερο δώρο
για τους φίλους μας**

Μια ιστορία απίστευτη και όμως αληθινή

του Γιώργου Σακελλαρίδη

Τι είναι ο κόσμος, τι είναι ο βίος, του ανθρώπου η ζωή;

Είναι θάλασσα και κύμα όπου τρέχουν με ορμή.

Η ιστορία μας αρχίζει από το 1935-40. Ένα γκρουπ μικρών μαθητών του 4^{ου} Δημοτικού σχολείου, οι περισσότεροι από την ίδια γειτονιά, δημιούργησαν μια μικρή συντροφιά. Τα χρόνια δύσκολα, ήρθε η κατοχή, η πείνα του 1941, μα τα μικρά παιδάκια μεγαλώνουν. Αρχισαν να φοράνε μακριά παντελόνια, να χτενίζουν τα μαλλιά τους, να βάζουν μπριγιαντίνη για να στρώσουν τη χωρίστρα τους και κάθε τόσο να κοιτάζονται στον καθρέφτη. Φτάσαμε στην απελευθέρωση, ο δεσμός των μικρών παιδιών όλο και δυναμώνει περισσότερο, αρχίζουν να οργανώνουν πάρτυ, στις ονομαστικές γιορτές του καθενός αρχικά, και αργότερα έκτακτα, σε σπίτια της παρέας που διέθεταν μεγάλο χώρο, βάζοντας ρεφενέ για τα έξοδα, έχοντας ο καθένας και τη ντάμα του υποχρεωτικά και με ένα γραμμόφωνο με δίσκους ταγκό, σλόου, βαλς, σουίγκ κλπ, περνούσαν ωραία.

Στο μεταξύ άρχισε ο εμφύλιος, έτσι τον λέμε τώρα, δύσκολες καταστάσεις, και όμως την παρέα δεν την άγγιξε καθόλου. Όλοι είχαν την αποψή τους, μακριά όμως από την παρέα. Η συνοχή της παρέας έμεινε άρρηκτη. Πέρασαν κι αυτές οι δύσκολες μέρες, τα παιδιά του 1935-40 μεγάλωσαν, πήγαν στρατιώτες, γύρισαν, τακτοποιήθηκαν σε διάφορες δουλειές. Η παρέα, παρέα, τα πάρτυ συνεχίζονται, το καθιερωμένο χαρτοπαίγνιο την πρωτοχρονιά, οι εκδρομές στην εξοχή, της Πρωτομαγιά, του Αγίου Πνεύματος και άλλες.

Η σημαντικότερη όμως όλων των «εκδηλώσεων» ήταν οι καντάδες. Αξίζει εδώ να αναφερθεί ότι όλοι πήγαμε στη χορωδία του Ωδείου, με δάσκαλο τον αείμνηστο Δημ. Βαρβέρη, για να στρώσουμε τις φωνές μας, όσοι τουλάχιστον είχαμε ανάγκη για κάτι τέτοιο, και μάθαμε και πολλά τραγούδια που τραγουδιόνταν σαν καντάδες. Ο Γιάννης, που δεν τα κατάφερνε και πολύ στο τραγούδι, είχε αναλάβει να προπορεύεται της παρέας και να σπάζει τις λάμπες από τις κολώνες εκεί που επρόκειτο να τραγουδήσουμε, για να μη μας βλέπουν οι γείτονες και ενοχοποιούμε την κοπέλα που γι' αυτήν γινόταν όλο το «πανηγύρι».

Έτσι φτάσαμε στο 1954. Μετά από πάρτυ που είχαμε στο σπίτι του Βασιλάκη, ξεκινήσαμε για την καθιερωμένη καντάδα. Καθώς περνούσαμε από την πλατεία Καρατάσιου, Τρούμαν τη λέγαμε τότε, εκεί που είναι σήμερα το φωτογραφείο του «Φωτο-Πάκη» ήταν το φωτογραφείο του πατέρα του, του Χρήστου Μικρόπουλου, ρίχνεται η ιδέα από έναν της παρέας «άντε ρε παιδιά, να βγάλουμε μια φωτογραφία για ενθύμιο, γιατί τα χρόνια θα περάσουν και όλα θα ξεχαστούν...». Άλλοι είπαν ναι, άλλοι είπαν όχι, τελικά συμφωνήσαμε να βγάλουμε την πρώτη φωτογραφία.

Ο φωτογράφος μας τακτοποίησε, οι πιο ψηλοί όρθιοι, πίσω, οι πιο κοντοί μπροστά, καθιστοί.

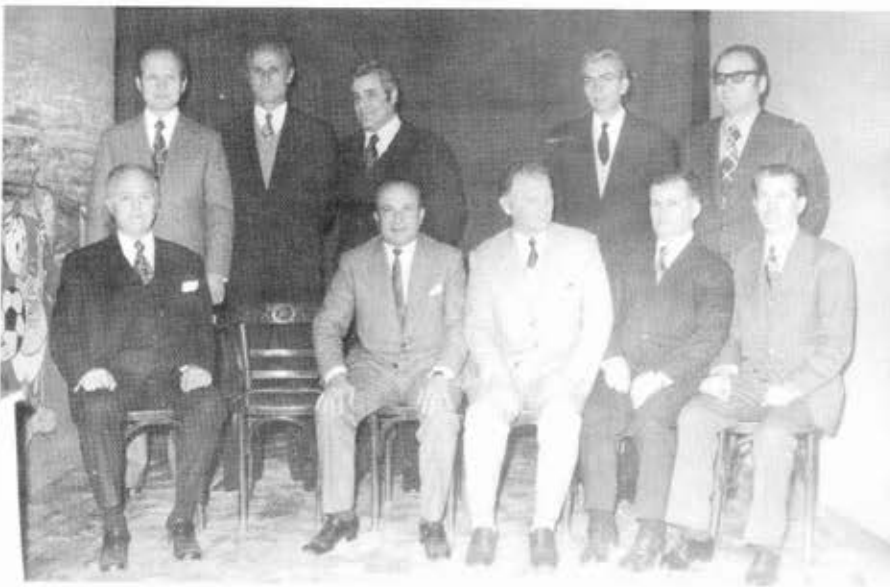
1954. Καθήμενοι, από αριστερά: Σακελλαρίδης Γιώργος, Δροσίδης Στέργιος, Μουρατίδης Γιάννης, Μάκας Θεόφιλος, Σέρμπος Βασίλης, Τενεδιός Θωμάς. Όρθιοι από αριστερά: Κουτσουγιάννης Βασιλάκης, Παληάς Περικλής, Παπανδρέου Τάκης, Ρούσσος Γιώργος, Τσιάπας Λάζος, Σιώπης Σώτος.

«Λοιπόν παιδιά, ραντεβού για τη δεύτερη φωτογραφία μετά από δέκα χρόνια, την ίδια περίπου ημερομηνία και με την ίδια σειρά και θέση στη φωτογραφία, και όποιος θα απουσιάσει για οποιονδήποτε λόγο η θέση του θα μένει κενή. Εντάξει;»

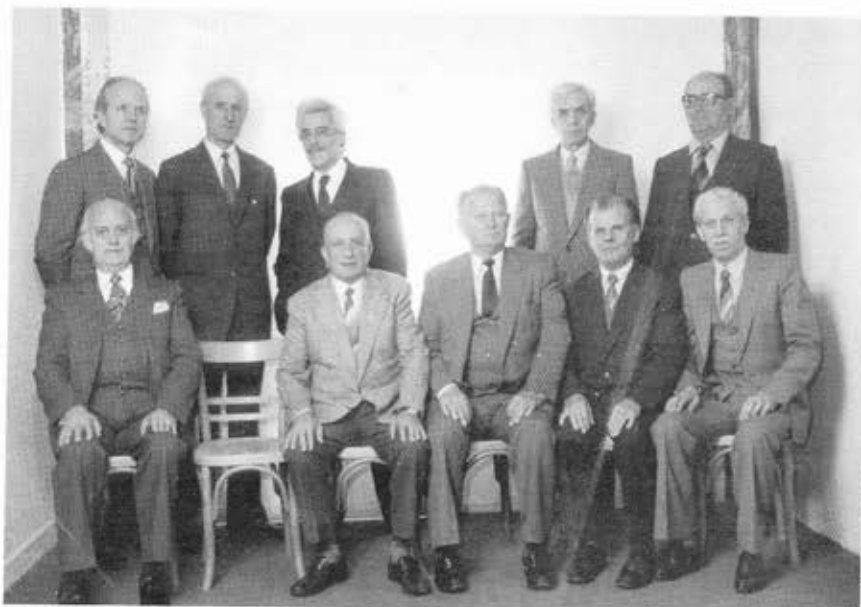
«Εντάξει».

1964. Τα δέκα χρόνια πέρασαν σαν αστραπή και το ραντεβού, ραντεβού, στο Χρήστο το φωτογράφο. Εδώ αρχίζουν τα δύσκολα. Ο Γιώργος ο Ρούσσος πήγε μετανάστης στη Ν. Αφρική και απ' εκεί αποδήμησε εις Κύριον, μείον ένας, στη φωτογραφία η θέση κενή.

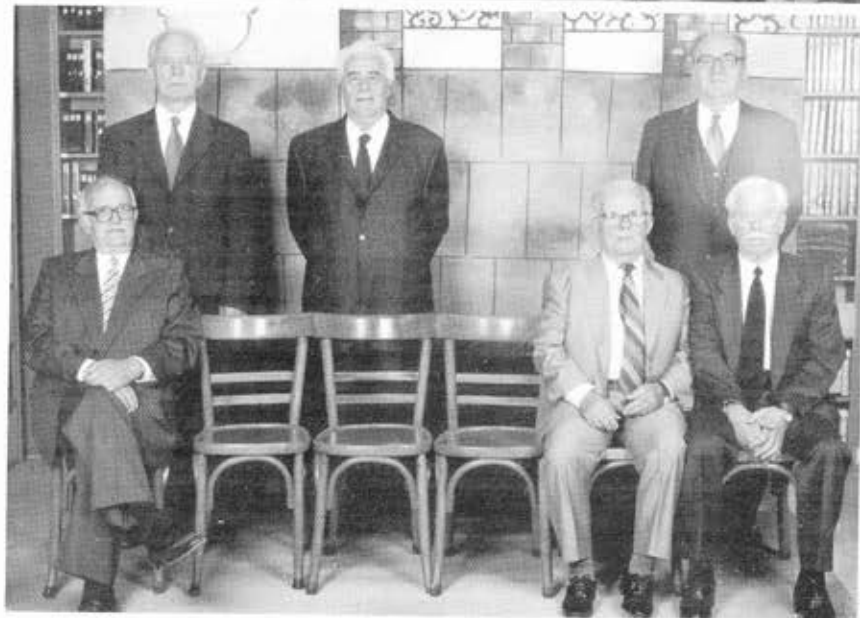
1974. Πέρασαν άλλα δέκα χρόνια πολύ σύντομα. Εδώ στο ραντεβού μας έλλειπε και δεύτερος, ο Στέργιος Δροσίδης. Έφυγε μετανάστης στον Καναδά και δεν μπόρεσε να έρθει. Η θέση του στη φωτογραφία κενή.

1984. Μα τι πράγμα είναι αυτός ο χρόνος, φεύγει σα να τον κυνηγάει κανείς. Πέρασαν άλλα δέκα χρόνια, στο ραντεβού στο φωτογράφο ο Στέργιος Δροσίδης πάλι δεν μπόρεσε να έρθει και η θέση του στη φωτογραφία κενή

1994. Δεκαετία ήταν αυτή ή ανοιγόκλεισμα των ματιών; Αυτά τα χρόνια ο Τάκης ο Παπανδρέου έφυγε μετανάστης στην Αμερική και παρά λίγο να είχαμε και τρίτη απουσία, αλλά όχι, ο Τάκης πήρε το αεροπλάνο και νάτος, φάντης μπαστούνι, παρών στο ραντεβού, όταν τον είδαμε καταλάβαμε τι έγινε, κι έτσι κενές θέσεις μόνο δύο, του Γιώργου και του Στέργιου, που πάλι δεν μπόρεσε να έρθει.

2004. Κακούργα δεκαετία, τι ήταν αυτό; Μα γιατί απορούμε, τα παιδάκια με τα κοντά παντελονάκια πριν από το 1940 ωρίμασαν, δέστε τους πως έγιναν, σα χαλαζοχτυπημένες καρδιές. Βέβαια η θέση του Στέργιου λόγω απουσίας πάλι κενή, δεν μπόρεσε να έρθει στο ραντεβού. Οι υπόλοιποι έφυγαν για πάντα. Ο Περικλής, ο Γιάννης, ο Θεόφιλος, ο Λάζος. Ο Τάκης παρών στο ραντεβού, πήρε το αεροπλάνο σα να ήταν αστικό και νάτος. Στη συνέπεια πήρε άριστα με οξεία.

Το θέμα των φωτογραφιών από την παρέα πέ-
ρασε στα ενδιαφέροντα και των γυναικών μας,
αλλά και των παιδιών μας, που κάθε τόσο ρωτού-
σαν «*τώρα πότε θα βγάλετε τη φωτογραφία σας;
Θα είστε όλοι; Πόσοι θα λείπουν;*» Περνώντας τα
χρόνια αποκτήσαμε και εγγόνια, κι άρχισαν κι
αυτά να ενδιαφέρονται, βλέποντας τις φωτογρα-
φίες των περασμένων δεκαετιών κι ακούγοντας
τους μεγάλους να κουβεντιάζουν γι' αυτές.

Όταν ξεκίνησα για το ραντεβού του 2004 με
πλησιάζει ο εγγονός μου, ο μικρός Γιωργάκης,
και δειλά δειλά μου λέει «*παππού, να έρθω μαζί
σου στο φωτογράφο, να δω τους φίλους σου από
κοντά, τι λογής είναι;*» «*Βεβαίως να έρθεις*» του
απάντησα και τον πήρα μαζί μου. Όταν μαζε-
τήκαμε στο φωτογραφείο, ο μικρός περιεργαζό-
ταν τον καθένα χωριστά από πάνω μέχρι κάτω, τι
άραγε να σκέφτονταν μέσα του;...

Μπήκαμε στο στούντιο και όταν τελειώσαμε
και βγήκαμε έξω, ο Γιωργάκης, που είχε μείνει
στο σαλόνι του καταστήματος με πλησιάζει και
μου λέει «*παππού, την ώρα που εσείς ήσασταν
μέσα, ένα παιδάκι καθόταν έξω από τη βιτρί-
να του φωτογραφείου και έκλαιγε, να, αυτό που
φεύγει ήταν*». Το φωνάζω κι έρχεται με τα μάτια
βουρκωμένα, «*βρε εσύ είσαι Περικλή; Και γιατί
κλαις, ποιος σε πείραζε;*» «*Κανένας δε με πείρα-
ζε, κλαίω γιατί μόνο ο παππούς μου απουσιάζει,
αν δεν πέθαινε θα ήταν κι αυτός εδώ*». «*Και πώς
βρέθηκες εδώ;*» «*Να σας είδε η γιαγιά μου από
το μπαλκόνι και αυτή μ' έστειλε να σας δω*». Τον
χαϊδέψαμε όλοι και του δώσαμε χαιρετισμούς
στη γιαγιά του κι έφυγε.

Φύγαμε κι εμείς από το φωτογραφείο και πή-
γαμε να καθίσουμε να πιούμε κάτι, να πάνε κάτω
τα φαρμάκια από τη θύμηση των φίλων που μας

έφυγαν και το περιστατικό του μικρού Περικλή.
«*Εγώ να δείτε τι έπαθα...*» μας λέει ο Τάκης.
«*Είχα τη γυναίκα μου και τα παιδιά μου που κάθε
τόσο μου έλεγαν πρόσεχε, μην ξεχάσεις να πας στη
Νάουσα για τη φωτογραφία, τώρα έγιναν και τα
εγγόνια, παππού να μην ξεχάσεις να πας στην Ελ-
λάδα, στη Νάουσα στην παρέα σου, κι αν δεν έχεις
χρήματα, ξέρεις παππού, είπαμε μεταξύ μας να σε
βοηθήσουμε σπάζοντας τους κουμπάρδες μας...*
*Τι να σας πω, συνεχίζει ο Τάκης, το τι έγινε δε
λέγεται, μας έκαναν όλους να κλαίμε, και μάλιστα
ο ένας με παρακάλεσε να τον πάρω μαζί μου στην
Ελλάδα να δει τι πράγμα είναι αυτοί οι φίλοι μου
που πάντα τους μιλώ γι' αυτούς...*»

«*Τώρα τι γίνεται με το επόμενο ραντεβού;*» Ο
Θωμάς το βρήκε, «*να το ορίσουμε σε πενταετία*».
«*Βρε Θωμά για τέτοια είμαστε; Όποιος θα μεί-
νει, αν θα μείνει, θα τρέμει το πηγούνι του, δεν θα
ακούει καλά, η όραση μειωμένη, τα πόδια του δεν
θα τον κρατούν, θα φοράει πάμπερς λόγω ακρά-
τειας και να πάει να στηθεί μπροστά στις κενές
καρέκλες; Κρύο πράγμα. Δεν κλείνουμε ραντεβού
με τον Άγιο Πέτρο, αυτό είναι πιο σίγουρο...*»

Ελπιδοφόρα και χαρούμενο το ξεκίνημα της
ιστορίας των φωτογραφιών, θλιβερό και μακά-
βριο το τέλος της. Αυτή είναι η ζωή και δε γίνεται
αλλιώς... Είναι θάλασσα και κύμα όπου τρέχουν
με ορμή...

Υ.Γ. Ο Τάκης δεν θα ξαναπάρει το αεροπλάνο
με εισιτήριο μετ' επιστροφής. Λίγους μήνες μετά
τη φωτογραφία του 2004 έβγαλε εισιτήριο χωρίς
επιστροφή, με πιλότο τον αρχάγγελο Γαβριήλ...
Πήγε να συναντήσει τα άλλα παιδιά της παρέας
που έφυγαν πριν απ' αυτόν για να τραγουδήσουν
το αγαπημένο του τραγούδι «*αν παρήλθον οι
χρόνοι εκείνοι...*»

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝ ΜΑΡΑΘΩΝΟΔΡΟΜΟΣ

ΕΚ ΝΑΟΥΣΗΣ

Του Ηλία Τσέχου

Κερνούσε αποστάσεις, ξεφύλλιζε χιλιόμετρα, βαθεία δρομέας στα αρχεία και στις φωτογραφίες του, ιδρώναν τα βλέμματά του, ακούονταν αντοχές στους χτύπους της καρδιάς, πέντε τα δάχτυλα του αριστερού χεριού, πέντε έτη κράτησε το πανελλήνιο ρεκόρ μαραθωνίου δρόμου, Μπράνσλεϊ Αγγλίας, 2 ώρες 20'15", που τον «θριάμβευσε» στις 5.12.1977.

Πολλοί ρυθμοί, πολλές οι αρχιτεκτονικές του Κυριάκου Λαζαρίδη. Χιλιάδες προπονήσεις, με εκατοντάδες αγώνες, ποντιακής καταγωγής, γεννημένος στη Νάουσα το 1954 από Μεσοβουνιώτες γονείς -το Μεσόβουνο, ένα πανέμορφο αγωνιστικό χωριό στα 800 μέτρα υψόμετρο του Δήμου Βερμίου στους καιρούς μας, με τους 280 δολοφονηθέντες από τους γερμανούς στο Β' Παγκόσμιο πόλεμο.

Ανταμώσαμε μεσημέρι με τον Κυριάκο στο Κιόσκι, παλαιότερα συναντηθήκαμε κάποιες φορές στην Αθήνα, κοίταζα τα «βήματα» του βλέμματός του, το «κάθισμα» του δρομέα και πραγματικά -ωσάν να- άκουγα ολόγυρα γοερά τη μουσική του Βαγγέλη Παπαθανασίου «Charlots of fire». Ο ήλιος ζέσταινε τα λεγόμενα του, τα παράπονα του, άνοιξη είχε ο κάμπος κάτω, απλώνονταν ως λίμνη, έλαμπαν όλα μες στις αύρες, αρωμάτιζε η ζωή, μήνες ζωντάνευαν περίεργα διεκδικώντας χώρο και χρόνο, ως αρχαιολογική σκαπάνη η μνήμη, στο στίβο τα λόγια μας, ώριμοι πλέον, εικονίζαμε χρόνια, αγώνες, νίκες, έπαθλα, τιμές... Αρχίσαμε να ομιλούμε για «έργα και ημέρες» του Κυριάκου Λαζαρίδη, ρέκορντμαν στο μαραθώνιο δρόμο το 1977, άριστο στην τεχνική, καλό στην τακτική, πρόσφατα

τιμηθέντα στο «Δρόμο Θυσίας» στη Νάουσα.

«Ήμουν επίμων, επεδίωκα τις νίκες στους αγώνες, ταγμένος ήμουν στους δρόμους, καιγόμουν και από τις στάχτες αναγεννιόμουν, δεν είχα στήριξη, δεν υπήρχαν υποδομές, είχα αξία...». Φωτογράφιζα τα σενάρια του, έμπαινα ως Έλληνα αρχάιους στις μαραθωνοδρομίες του Λαζαρίδη, αποθανάτιζα τα κέρδη και τις ζημιές του στο βίο!

«Τελειώνουμε το γυμνάσιο Νάουσας ακολουθώντας τον κλάδο κλωστοϋφαντουργίας στη σχολή κλωστικής υφαντικής πλεκτικής (ΣΚΥΠ) Πειραιά, φεύγουμε Αγγλία για δύο χρόνια το 1975, για μεταπτυχιακές σπουδές στον κλάδο, στο πανεπιστήμιο του Μπόλντον, ενσωματωμαστέ στην ομάδα στίβου του Μπόλντον, αγώνισμα ο μαραθώνιος, προπονητής ο Ρον Χιλ (νικητής πανευρωπαϊκών αγώνων στην Αθήνα το 1969), τρέχουμε στο μαραθώνιο του Μπράνσλεϊ, Αγγλία, τερματίζουμε δεύτεροι, με πανελλήνιο ρεκόρ 2.20'15", που καταρρίφθηκε μετά από 5 χρόνια από τον Κούση 2.14'30", 1980)...

...Με τον Θεόφιλο Διάφα, γυμναστή στο Λάμπειο Γυμνάσιο, καλά να είναι, κατεβαίναμε για προπονήσεις δύο φορές την εβδομάδα στο στάδιο της Νάουσας, παρότρυνε, χρονομετρούσε, 3 έτη στο Λάμπειο, 3 στο Γυμνάσιο Βαλσαμίδα, τότε τελούνταν στη Νάουσα τα ΖΑΦΕΙΡΑΚΕΙΑ, τα ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΕΙΑ, οι αθλητικοί της σύλλογοι ΠΥΡΣΟΣ, ΖΑΦΕΙΡΑΚΗΣ, Φ.Α.Σ. ΝΑΟΥΣΑ, με τον ΠΥΡΣΟ 1^η, 2^η Λυκείου, απορροφήθηκε από τον Φ.Α.Σ. ΝΑΟΥΣΑ κι έκτοτε ανήκα σ' αυτόν. Οι γυμνασιακοί αγώνες κορύφωναν το ενδιαφέρον των αθλητών και της φίλαθλης Νάουσας, το 1963 δε η Νάουσα είχε και δύο τοπικές ποδοσφαιρικές ομάδες, τον «Παναουσαϊκό» και τη «Νάουσα», με τη διάλυση του «Παναουσαϊκού» έμεινε η «Νάουσα» ως η μία ομάδα στην πόλη και στη Β' κατηγορία. Στο στίβο πρώτευαν ο Ρακιτζής, επί κοντώ, ο Βαρβαρέσος στα 400, στο νομό Ημαθίας έπαιρνα πάντα πρώτες, δεύτερες νίκες, Πατρώνας, Κορδονίδης πάντα μέσ' στις τριάδες κι αυτοί, ανάμεσα σε άξιους Ημαθιώτες δρομείς, Καραντουμάνης, Κυριακίδης, ενώ

εγώ πάντα ηττημένος στα 1.500 μέτρα από τον Τσακίρη...

...Αγαπούσα τα 3.000 μέτρα με φυσικά εμπόδια (stipl) και δε φανταζόμουν ποτέ πως ο μαραθώνιος θα ήταν το αγώνισμα που θα με οδηγούσε... Το 1971, Γεωργική Σχολή Θεσσαλονίκης, ανώμαλος δρόμος 4.000 μέτρα εφήβων, 1ος, την ίδια χρονιά στους πανελλήνιους αγώνες στο Καραϊσκάκη 4^{ος}. Από το 1973 έως το 1975 στην Αθήνα, 1976 έως 1978 Αγγλία, εκεί δίνω 36 αγώνες αποστάσεων 5-42 χιλιομέτρων, 4 μαραθώνιους λαμβάνοντας 20 πρώτες νίκες, 12 δεύτερες, 4 τρίτες... Μέλος της εθνικής ομάδας στίβου από το 1977 έως το 1985... Στο σύνολο έχω δώσει 100 αγώνες σε πανελλήνιους, βαλκανικούς, πανευρωπαϊκούς αγώνες και παγκόσμια πρωταθλήματα, δίνω 60 μαραθώνιους, οι 50 εκτός Ελλάδας... Το 1981, ίσως η σπουδαιότερη χρονιά μου, λαμβάνω την 7^η θέση στο παγκόσμιο πρωτάθλημα στίβου στη Φλόριντα Η.Π.Α., συναγωνιζόμενος 12 ολυμπιονίκες!»

Ο πασίγνωστος πια ανά τον κόσμο Κερκ, ο βε-

3ος διεθνής μαραθώνιος Βερμούδων, Ιανουάριος 1978, Ron Hill G.B. 1ος 2:26:24, Λαζαρίδης 2ος 2:26:37

Πανελλήνιο πρωτάθλημα ανωμάλου δρόμου 1979, Βεργίνα Ημαθίας, 2ος, απονομή Βασίλης Παπαγεωργόπουλος

λούδινος Κερκ, ο Έλλην ιπτάμενος Κερκ, Κερκ ο Έλλην μαραθωνοδρόμος... Ο τρίτος Έλλην αθλητής που κατέχει ακόμα δελτίο σε ξένο σύλλογο (τίτλος τιμής) μετά το διάσημο στις Η.Π.Α. Κυριακίδη (Μαραθώνιο) και Μπιτέρνα στην Αυστραλία (κολύμβηση)...

Αθλητικός, μυθιστορηματικός βίος, ο βίος του Κυριάκου Λαζαρίδη. Επιστρέφουμε στην πόλη ιδρωμένοι, κλέβοντας λίγα «κεφάλαια» ακόμη από το μυθιστόρημα του Κερκ... Κατέχει 5.000 φωτογραφίες δρόμων, αγώνων. Έχει ένα τάμα: να τρέξει 2.500 χιλιόμετρα, διαδρομή από την Παναγία Σουμελά του Πόντου, έως την Παναγία Σουμελά στην Καστανιά Βέροιας. Θυμάται το χαμό του πατέρα του και τη μεγάλη θλίψη του, που συνέπεσε με τους βαλκανικούς αγώνες στη Θεσσαλονίκη, 45 βαθμοί Κελσίου, το 1978, υπό πίεση λαμβάνει μέρος, έρχεται 5^{ος} και χαρίζει 2 βαθμούς στην Ελλάδα, που της αρκούν για να είναι στην πρώτη θέση. Ξαναφέρει στη μνήμη, από αυτό τον αγώνα, τις παροτρύνσεις του αδελφού του, Χρήστου Λαζαρίδη και του εφόρου Νίκου Σαμαρά...

Το 1988 μαζί με άλλους 4 ειρηνοδρόμους,

Βαγγέλης Καζάν, +Εμμανουήλ Πετρόπουλος, Σπύρος Νάκος, Αντώνης Ναζάκης, καλύπτουν 3.000 χιλιόμετρα σε 17 ημέρες, τη διαδρομή Αθήνα-Μόσχα, τιμούμενοι απείρως και ποικιλοτρόπως σε όλες τις πόλεις, σε όλες τις χώρες, έως τη Μόσχα και την αλησμόνητη ολυμπιάδα ΕΙΡΗΝΗΣ.

...Μπαίνει στην Ελληνική αστυνομία το 1982, εκπαιδευτής στις σχολές. Τώρα υπηρετεί στην τουριστική αστυνομία της νοτιοανατολικής Αττικής... Έχει μια κόρη, την Αγγελική Λαζαρίδου, τριτοετή στο πανεπιστήμιο, πρωταθλήτρια Ελλάδας από το 2002-2006 στο κανόε-καγιάκ μεγάλων αποστάσεων, 21 ετών. Καλή καριέρα της ευχόμαστε... Δεν έχει να μοιάσει;

Κερκ, τις ευχαριστίες μας! Αθληθήκαμε, λαχνανάσαμε, ιδρώσαμε, σε είχαμε παρέα στους ολυμπιακούς αγώνες στην Κίνα, παρακολουθώντας τους τηλεοπτικά...μα δίχως να τους ζούμε! Όσες αγκαλιές θέλεις από μας τις έχεις, όσα συγχαρητήρια, τα έχεις. Την αγάπη μας Μεσοβουνιώτη; Την έχεις! Ένα παγκόσμιο μπουκέτο κόκκινων συγχαρητηρίων; Το στέλνουμε... Να είσαι γερός εν υγεία εσαεί!

Rock, η μουσική που άλλαξε τον κόσμο

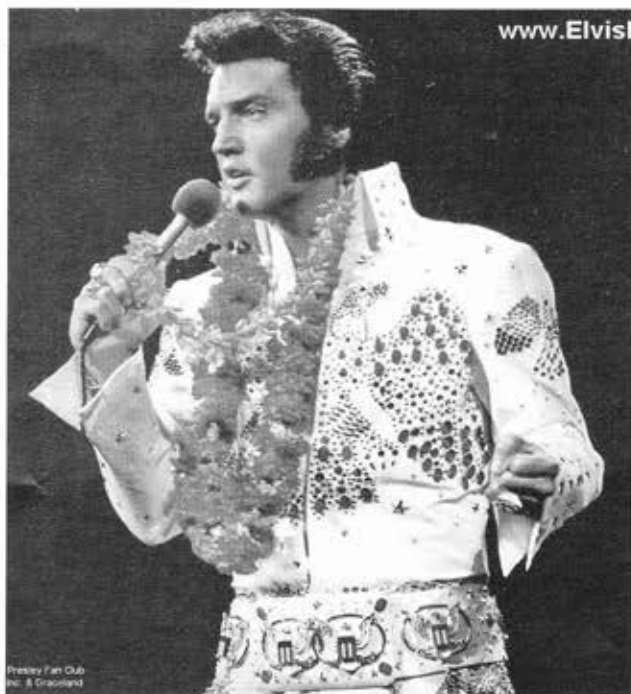
του Πέτρου Συμεωνίδη

Στη rock μουσική ήταν αφιερωμένο το τριήμερο των εκδηλώσεων «Ροκ, η μουσική που άλλαξε τον κόσμο», που πραγματοποιήθηκαν τον Ιούλιο στο δημοτικό πάρκο. Μουσική με ειδικά εφέ, συναυλία ροκ συγκροτημάτων της Νάουσας, προβολή ταινιών με χορευτικό πρόγραμμα, έκθεση φωτογραφίας και δίσκων βινυλίου από ιστορικές ροκ ηχογραφήσεις, περιείχε το πλούσιο πρόγραμμα, που στηρίχθηκε στην εθελοντική προσφορά όσων συμμετείχαν στις εκδηλώσεις, τις οποίες παρακολούθησαν πάνω από 1.000 άτομα. Οι παλαιότεροι θυμήθηκαν, οι νεότεροι γνώρισαν και όλοι μαζί διασκέδασαν ακούγοντας και βλέποντας κλασικούς καλλιτέχνες και συγκροτήματα της ροκ.

Οι εκδηλώσεις διοργανώθηκαν από τον Δήμο Νάουσας και το ΔΗΠΟΝ με σκοπό τα έσοδα απ' αυτές να ενισχύσουν το έργο του Κέντρου «Πρόσβαση» στον αγώνα κατά των ναρκωτικών. Ήταν η συνέχεια της ανάλογης εκδήλωσης η οποία έγινε τον Ιούλιο του 2007 με το πάρτυ-αφιέρωμα στο συγκρότημα των Beatles ("With a Little help from my friends").

Αρχικά, η ιδέα ήταν να γίνει μια μεγάλη συναυλία-αφιέρωμα στα Ροκ συγκροτήματα της Νάουσας, τα παλαιότερα και τα νέα, από τη δεκαετία του '60 μέχρι σήμερα. Οι πρώτες συζητήσεις και οι επαφές με τα μέλη των συγκροτημάτων ξεκίνησαν από τις αρχές του χρόνου. Οι δυσκολίες ήταν πολλές, κυρίως με τα συγκροτήματα των δεκαετιών του '60 και '70 όπως οι **Victors**, οι **Stars** και οι νεότεροί τους **Flying Pigs**. Αλλωστε, μετά από πολλά χρόνια ήταν δύσκολο να ξανασυναντηθούν τα μέλη των groups. Οι **Stars**, αν και το ήθελαν δεν έλαβαν μέρος στη συναυλία, εξαιτίας ανειλημμένων υποχρεώσεων. Τελικά, δήλωσαν παρών τέσσερα συγκροτήματα: "**Second Presence**", "**Bad Version**", "**Drunkart**" και "**Eruptus**", και η εκδήλωση "**Rock in Concert**" πραγματοποιήθηκε το βράδυ του Σαββάτου 19 Ιουλίου, στο θερινό Δημοτικό Θέατρο.

Επηρέασε η ροκ μουσική τις κοινωνικές εξελίξεις, ήταν επανάσταση, άλλαξε τον κόσμο; Είναι χαρακτηριστικά ερωτήματα που συνοδεύουν αυτό το είδος μουσικής το οποίο γεννήθηκε ξαφνικά και κατάφερε σε διάστημα λίγων χρόνων - μιας δεκαετίας περίπου - να γίνει η μουσική

Elvis Presley

έκφραση των νέων σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Σήμερα, σχεδόν μισό αιώνα μετά, η ροκ παραμένει δημοφιλής μαζί με τους μύθους που τη γέννησαν αλλά και πηγή έμπνευσης και καλλιτεχνικής έκφρασης.

Η αλήθεια είναι ότι η επανάσταση του ροκ,

"Bad Version" (Φ. Νταβόρας, Μ. Μοροβιάννη, Π. Σιλιγκούνας, Στ. Ζάμπας, Αθ. Τύπος)

γεννήθηκε χωρίς μανιφέστο, χωρίς διακηρύξεις για καταπιεσμένους και κατατρεγμένους, χωρίς προλετάριους ή αδικημένους. Αυτή λοιπόν η πρώτη αστική επανάσταση ξεκίνησε απλά, με την εκρηκτική κίνηση των γοφών του Έλβις Πρί-

σλεϊ. Βέβαια, ο ίδιος δεν είχε σκοπό κάτι τέτοιο. Ήταν μια απλή κίνηση, στα μέσα της δεκαετίας του '50, που έμελλε να σπάσει τα δεσμά της μακροχρόνιας καταπίεσης, του καθωσπρεπισμού και των ταμπού. Σαν από μηχανής θεός έδωσε

σχήμα και μορφή στα ερωτήματα μιας γενιάς, που λίγα χρόνια αργότερα δημιούργησε το δικό της μανιφέστο, το οποίο συνοψίζεται στη φράση «Θέλουμε τον κόσμο και τον θέλουμε τώρα!» Ο χορός, τα ουρλιαχτά, τα φιλιάρια, η άνοδος της αδρεναλίνης, τα μαλλιά που άρχιζαν να μεγαλώνουν και ένας παράξενος ήχος κιθάρας ήταν τα όπλα της επανάστασης.

Η συμφιλίωση μεταξύ

λευκών και μαύρων ήταν το πρώτο κοινωνικό αποτέλεσμα που έφερε τη δεκαετία του '50 το Rock & Roll στους νεαρούς ακροατές, οι οποίοι είχαν πια κοινά είδωλα χωρίς να τα διακρίνουν από το χρώμα του δέρματος. «Καθώς το *rhythm 'n' blues* στην αρχή, η *pop-gospel* στη συνέχεια και η *soul* τελικώς έγιναν μουσικά ιδιώματα αναγνωρίσιμα σε ολόκληρη τη χώρα, το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα μετατοπίστηκε από την τακτική του μποϊκοτάζ στις διαδηλώσεις και μετά την εξέγερση», περιγράφει χαρακτηριστικά το κλίμα της εποχής ο Charlie Gillett στο βιβλίο του «ο ήχος της πόλης».

Η σύγκρουση του παλιού με το νέο γίνεται εμφανής στην ταινία η «ζούγκλα του μαυροπίνακα» και το τραγούδι «Rock around the clock» του Μπιλ Χάλεϊ (1954) μια από τις πρώτες «σημείες» της επανάστασης των νέων. Είναι πλέον φανερό ότι κάτι αλλάζει στον κόσμο. Το κατεστημένο της εποχής αναζητά λόγους δυσπιστίας για να εκφράσει με τη σειρά του τη διαμαρτυρία σ' αυτό το νέο κοινωνικό κίνημα. Υποστηρίζει ότι τα rock 'n' roll τραγούδια ήταν υπερβολικά σεξουαλικά ή χυδαία, ότι με τη στάση τους αμφισβητούσαν την εξουσία και ότι οι τραγουδιστές ήταν ή ακούγονταν σαν μαύροι.

Στο τέλος της δεκαετίας του '50 αυτές οι αντιδράσεις κόπασαν όπως και οι ρυθμοί του rock & roll που παραχώρησε τη σκυτάλη στο «παιδί του», τη ροκ. Η αντιπαράθεση πλέον δεν περιορίζεται μόνο στην συμπεριφορά, την αισθητική ή την εμφάνιση, αλλά είναι πιο αποφασιστική και συνειδητοποιημένη. Η διαμάχη των γενεών δεν έχει να κάνει με τινέιτζερ και ένα διαφορετικό τρόπο ζωής, συμπεριφοράς ή με το να ακούν ό,τι τους αρέσει χωρίς να διακρίνουν το χρώμα του καλλιτέχνη. Στη δεκα-

ετία του '60 η διαμάχη εξουσίας-νέων αφορά πολιτικές θέσεις, φυλετικές διαφορές, ανθρώπινα δικαιώματα. Το σημαντικότερο είναι ότι η ροκ γίνεται το υπόβαθρο (η μουσική επένδυση) των κοινωνικών εξεγέρσεων της εποχής.

Στις φοιτητικές εξεγέρσεις του πανεπιστημίου στο Μπέρκλεϊ, στις μεγάλες διαδηλώσεις για τον πόλεμο του Βιετνάμ, στον Μάη του '68, τα οποία αποτελούν σημαντικά ιστορικά γεγονότα του 20^{ου}

«Second Presence» (Χρ. Μάκης, Χρ. Βουδούρης, Αλ. Κεχαγιάς, Χρ. Γιόκαλας), ένα από τα παλαιότερα συγκροτήματα της πόλης που επανασυνδέθηκε μετά από 25 χρόνια, ειδικά για τη συναυλία.

αιώνα, εξέφραζαν τα αιτήματα για την αυτοδιάθεση των λαών, την ειρήνη, την αγάπη, τη δημοκρατία, την πλήρη ελευθερία, τη σεξουαλική απελευθέρωση, τα ναρκωτικά, την άρνηση στρατεύσης.

Ο Τζόε Μακ Ντόναλντ με τους Country Joe & The Fish καυτηριάζει τον πόλεμο του Βιετνάμ στο τραγούδι «Αισθάνομαι σαν ετοιμοθάνατος» στους στίχους «... Ο θεός Σαμ χρειάζεται πάλι τη βοήθειά σας, έχει μπλέξει σε ένα βρώμικο παιχνίδι εκεί κάτω στο Βιετνάμ... Αφήστε τα βιβλία και τσακώστε ένα όπλο... Γιατί πολεμάμε;... Έλα Γουόλ Στριτ, μην καθυστερείς καθόλου, γιατί μπορεί να βγουν καλά φράγκα πουλώνοντας στον στρατό τα εργαλεία της δουλειάς... Εμπρός πατεράδες μην το σκέφτεστε, στείλτε τους γιους σας για να είστε οι πρώτοι στη γειτονιά που θα παραλάβετε κατ' οίκον το παιδί σας μέσω σφίγγου».

Οι Rolling stones γράφουν στίχους ταξικής συνείδησης «Ας πιούμε στην υγεία όσων δουλεύουν σκληρά, όσων γεννήθηκαν ταπεινοί... Ας σκεφτούμε την προσφορά του και ας προσευχηθούμε για τη γυναίκα και τα παιδιά του... Ας αναλογιστούμε τους περιφρονημένους. Ας πιούμε για το αλάτι της γης. Ας σκεφτούμε τους ταπεινούς στην καταγωγή».

Το κίνημα μεγαλώνει. Πολλοί είναι οι μουσικοί που θέλουν να κάνουν τα τραγούδια τους σάουντρακ της επανάστασης στα τέλη της δεκαετίας του '60,

“Eruptus” (Γ. Οικονόμοι, Κ. Κολοβός, Γ. Κέρου, Α. Μιχαλόπουλος, Μ. Τσιφογιάννης).

Janis Joplin

όταν η ροκ διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο στην παγκόσμια κοινότητα. Προτάσσει τα στήθη της στις διαμαρτυρίες «της γενιάς των λουλουδιών» εναντίον του καταστροφικού πολέμου στο Βιετνάμ. Αφυπνίζει συνειδήσεις και οδηγεί σε αδιέξοδο συντηρητικές κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο με συνθήματα όπως «κάντε έρωτα, όχι πόλεμο», «φαντασία στην εξουσία». Ωστόσο, η ροκ πήρε αποστάσεις από το ζήτημα του ψυχρού πολέμου και επηρέασε νέα επαναστατικά σχήματα που αποζητούσαν την πολιτική και οικονομική ισότητα, την κοινωνική απελευθέρωση. Στάθηκε μακριά και πέρα από τις αποικιοκρατικές λογικές της δυτικής Ευρώπης και τα σκληρά καθεστώτα του ανατολικού μπλοκ.

Η ροκ επανάσταση παρέμεινε αδέσμευτη, ρομαντική. Διέδιδε τις ανθρώπινες αξίες της ειρήνης, της αγάπης, της φιλίας, του έρωτα και διεκδικούσε την κοινωνική δικαιοσύνη απέναντι στο πολιτικό status που εδραιώθηκε μετά το β' παγκόσμιο πόλεμο. Ήταν έμπνευση και έναυσμα για τους αγώνες της γενιάς του '60 και με τις νέες ιδέες που αντιπροσώπευε, ήρθε σε σύγκρουση με την εξουσία και το κατεστημένο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το συγκρότημα των Doors, που με τους στίχους του Jim Morrison, μπορεί να θεωρηθεί ως κύριος εκφραστής του πολιτικού

Jimmy Hendrix

ροκ.

Ο μηχανισμός της εξουσίας φοβισμένος μπροστά στο μεγάλο κοινωνικό κίνημα που απλώνονταν σε δύση και ανατολή αρχίζει τα χτυπήματα κάτω από τη μέση. Ξυλοδαρμοί, φυλακίσεις, διοχέτευση ναρκωτικών είναι μερικά από τα μέσα που χρησιμοποιεί. Δεν κατορθώνει όμως να σταματήσει το νέο κύμα, όπως στην περίπτωση αποκλεισμού των δρόμων που οδηγούσαν στο Woodstock το καλοκαίρι του '69, όπου κατάφεραν να φτάσουν 500.000 άτομα ακούγοντας για τρεις ημέρες τραγούδια αφιερωμένα στην αγάπη και την ειρήνη από σημαντικούς μουσικούς της ροκ (Jimmy Hendrix, Who, Joan Baez, Ritchie

Havens, Carlos Santana, Jefferson Airplane κ.ά.)

Δυστυχώς, αυτό το σπάνιο κεφάλαιο που διέθετε η ροκ δεν άντεξε για πολύ. Η είσοδος στους κόλπους της ανθρώπων που με ακραίες ιδεολογίες στόχευαν στο κέρδος, έφεραν την αρχή του τέλους του ροκ κινήματος, το 1970.

"Drunkart" (Δ. Λίτσος, Στ. Καρανάτσιος, Αθ. Πείου, Μ. Τσιρογιάννης, Αλ. Παπαδόπουλος)

Η υπερβολική ευαισθησία και ο εθισμός στα ναρκωτικά οδηγεί πρόωρα στο θάνατο τον Jimmie Hendrix, την Janis Joplin, τον Jim Morrison.

Στα χρόνια που ακολούθησε η ροκ απέκτησε νέα χαρακτηριστικά, λιγότερο ρομαντικά και επαναστατικά. Η έντονη εμπορευματοποίηση με τη βιομηχανία η οποία στήθηκε για να εκμεταλλευτεί το μύθο της ροκ αλλοίωσε τα στοιχεία που τη γέννησαν, όμως, δεν έπαψε να τη διατηρεί ζωντανή ως τις μέρες μας.

Σπουδαία συγκροτήματα και καλλιτέχνες επηρεασμένοι από τα μονοπάτια που άνοιξε η επανάσταση του '60, συνδυάζοντας το ταλέντο τους με την τεχνολογία στην ηχογράφηση και την παραγωγή τραγουδιών (Pink Floyd, Who, Deep Purple, Eric Clapton, Bruce Springsteen, Dire Straits, Genesis, U2 κ.ά.) μας πρόσφεραν μεγάλες στιγμές ερμηνεύοντας αριστουργηματικά εκατοντάδες τραγούδια τους. Ακόμη, δεν έλειψαν σημαντικά μουσικά γεγονότα, όπου η ροκ γινόταν η αιτία κοινωνικής ευαισθητοποίησης για τα μεγάλα προβλήματα της εποχής. Όπως οι συναυλίες: LIVE AID για την πείνα στην Αφρική, για την απελευθέρωση του Νέλσον Μαντέλα, για την φτώχεια στον τρίτο κόσμο, την προστασία του περιβάλλοντος.

Βέβαιο είναι ότι η ροκ επηρέασε και επηρεάστηκε από τα γεγονότα της δεκαετίας του '60. Άλλαξε τις συνήθειες, τον τρόπο συμπεριφοράς και σκέψης. Δημιούργησε νέες τάσεις στην τέχνη, στην αισθητική, στη μόδα. Πράγματι η ροκ άλλαξε τον κόσμο!

Ίσως, γιατί γεννήθηκε και εξελίχθηκε όταν συνέβησαν

The Beatles

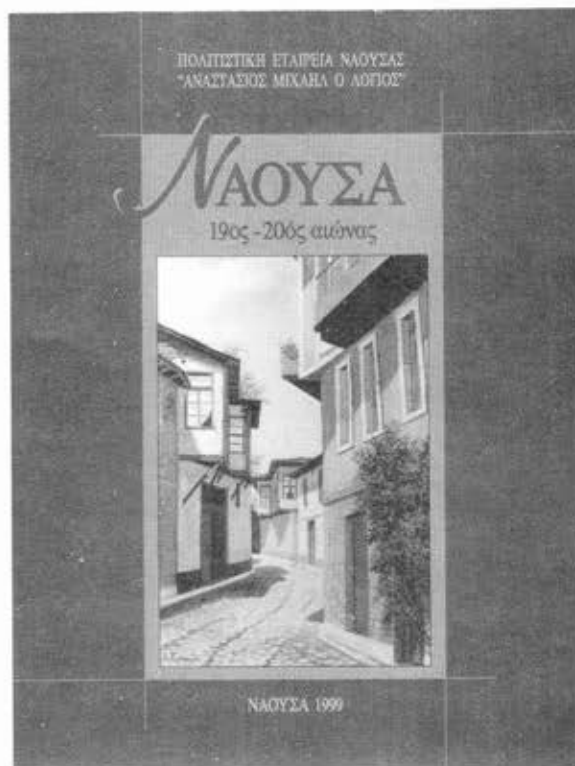
ιστορικές αλλαγές σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Ίσως, γιατί αυτοί που τη δημιούργησαν έγιναν είδωλα και μύθοι μιας γενιάς που ήθελε να ζει ελεύθερα, να απολαμβάνει τη ζωή χωρίς φραγμούς και διακρίσεις. Και είναι αυτό το άρωμα της αλλαγής, της εξέγερσης, της επανάστασης που νιώθεις πάντα φρέσκο κάθε φορά που την ακούς.

Η ροκ εκτός από μουσική έκφραση ήταν και παραμένει στάση ζωής.

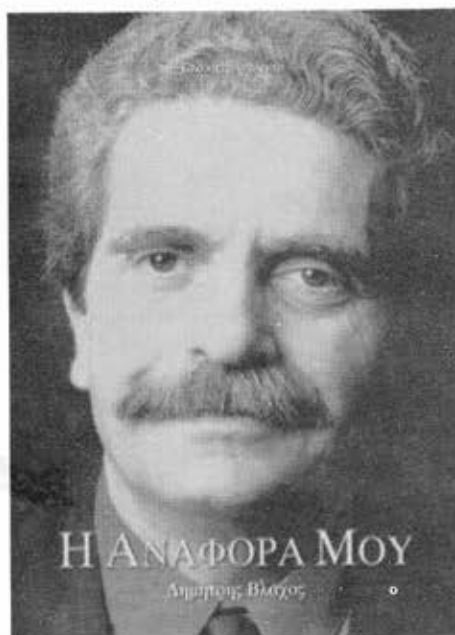

Pink Floyd

Από τις εκδόσεις της Πολιτιστικής Εταιρείας Νάουσας

*...βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από
την βιβλιοθήκη σας*

Ο επί πέντε τετραετίες δήμαρχος Νάουσας, τέως περιφερειάρχης Δυτικής Μακεδονίας και ιδρυτικό στέλεχος της Ε.ΑΡ. και του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ, μιλάει για την τοπική αυτοδιοίκηση, την Αριστερά, και φυσικά για τη Νάουσα, τα οράματα και τα έργα του. Περιγράφει τη γνωριμία του με τον Μίκη Θεοδωράκη, τον Λεωνίδα Κύρκο, κ.ά. και ανιστορεί τα χρόνια της κατοχής, του εμφυλίου, της χούντας και της μεταπολίτευσης. Μία ιδιαίτερος ενδιαφέρουσα αφήγηση που φωτίζει πολλές πτυχές της σύγχρονης ιστορίας της Νάουσας αλλά και της Ελλάδας γενικότερα.

ΔΙΑΘΕΣΗ: Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας

Δημοτική βιβλιοθήκη τηλ. 23320 24102

Αλέξανδρος Οικονόμου τηλ. 23320 29380

Αποστέλλονται και με αντικαταβολή

